

ΠΕΤΡΟΥ ΚΩΝ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄμισθου Ἐπικουρου Καθηγητοῦ τῆς Θεωρητικῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας
τῆς Α.Β.Σ.Θ.

ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

*«As soon we pass to the problem of what
determines output and employment as a
whole we require the complete theory of
monetary economy»*

J. M. Keynes, *General Theory*, 293

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
I. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	231
II. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	234
III. ΑΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	237
IV. Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ	240
V. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	242
1. Ό έλεγχος τών τιμών	243
2. Αί πιστώσεις (αύξομείωσις προεξοφλητικού τόκου)	244
3. Καταναλωτικές πιστώσεις	247
4. Τά κέρδη τών επιχειρήσεων	248
5. Οι άμοιβές τών έλευθέρων επαγγελματιών	249
6. Μισθοί και ήμερομίσθια	250
7. Έπιχορηγήσεις - Έπιδοτήσεις	254
8. Τά έλλειμματα του δημοσίου και τών κρατικών όργανισμών	257
9. Τά κρατικά δάνεια και οι έξωτερικές πιστώσεις	259
10. Έ βοήθεια από τά διάφορα ταμεία της ΕΟΚ	262
11. Αί άντιδράσεις τών καταναλωτών	263
12. Τό κοινωνικό κόστος - Κόστος παραγωγής	263
VI. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	264
VII. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΙΤΟΤΗΤΟΣ	269
1. Μιά νέα ιδέα	270
2. Γενικές παρατηρήσεις επί τών μέτρων άντιπληθωριστικής πολιτικής	271
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	275

I. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ἐναντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ σημαίνει πολιτικὴ οἰκονομικῆς σταθερότητος, ἐπιδίωξης οἰκονομικῆς ἰσορροπίας σὲ μιὰ χώρα ἢ σὲ παγκόσμια κλίμακα. Μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο καὶ τὸν προκληθέντα τότε πληθωρισμό, κυρίως στὴ Γερμανία, καὶ μετὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιο ὁ πληθωρισμὸς ἔγινε πλέον μόνιμο φαινόμενο τῆς οἰκονομίας, ἡ δὲ προσπάθεια τῶν κρατῶν καὶ τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν γιὰ τὴν καταπολέμησή του ἔγινε τὸ κύριο μέλημα τῶν κρατῶν. Γιατὶ αἱ συνέπειες τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι μεγάλες καὶ ἐπιζήμιες γιὰ κάθε χώρα ποὺ ὑφίσταται τὸν πληθωρισμό.

Ὁ πληθωρισμὸς ταπεινώνει τὴν χώρα καὶ ἐξευτελίζει τὴν ἀξία τοῦ νομίσματος τῆς καὶ τὴν κρατικὴ τῆς ὑπόσταση, ἀφοῦ ὅλες οἱ οἰκονομικὲς τῆς καὶ μὴ οἰκονομικὲς ἀξίες ἐξευτελίζονται. Οἱ κάτοχοι τοῦ χρήματος τῆς χώρας τοῦ πληθωρισμοῦ σπεύδουν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτό. Νὰ βροῦν μιὰ ἀξία στὴν ὁποία νὰ μετατρέψουν τὸ νόμισμά του. Ἀπεργίες ἀναστατώνουν τὴν χώρα γιὰ τὴν προστασία ἀπὸ τὸν πληθωρισμὸ καὶ τὴν προσαρμογὴ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων.

Ὁ πληθωρισμὸς μετατοπίζει τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς τάξεις τῶν συνταξιούχων καὶ ἐργαζομένων σὲ ἄλλες κοινωνικὲς τάξεις, ἀναταράσσει τὴν πολιτικὴ κοινωνία καὶ προκαλεῖ ἀνωμαλίες καὶ καταστροφές. Ἐμποδίζει τὶς ἐπενδύσεις καὶ τὴν ἀνάπτυξη γιὰ τὴν αὐξηση τῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἡ ἀνεργία τῆς χώρας αὐξάνει.

Ἡ ἀκρίβεια ποὺ προκαλεῖται ἐμποδίζει τὶς ἐξαγωγές, προκαλεῖ αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν (ὥσπου νὰ σχηματισθῆ νέα συναλλαγματικὴ ἰσοτιμία, ὅποτε ἡ συναλλαγματικὴ ἀξία τῆς χώρας τοῦ πληθωρισμοῦ θὰ πέσει, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν πέσει, διότι ἡ ἀντίστοιχη χώρα ὑπέστη καὶ αὐτὴ πληθωρισμό). Μὲ ἀποτέλεσμα ἀνατροπὴ τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν, νέα ἐξωτερικὰ δάνεια καὶ νέος πληθωρισμὸς, γιατί κάθε δάνειο δημιουργεῖ Excessive Demand.

Ὁ πληθωρισμὸς δημιουργεῖται στὴν περίπτωσι ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας χαρτονομίσματος, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ νόμιμο νόμισμα τοῦ κράτους, διότι τότε εἶναι εὐκόλη ἡ αὐξηση τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος. Στὴν ἱστορία, ὅταν τὸ νόμισμα ἦταν μεταλλικὸ (χρυσό, ἀργυρὸ ἢ χάλκινο), δὲν ἦταν εὐκόλη ἡ αὐξηση του. Καὶ τότε αἱ τιμὲς μπορούσαν νὰ αὐξηθοῦν, ἀλλὰ ὄχι μὲ

αύξηση τῆς κυκλοφορίας, ἀλλὰ μὲ ἐσωτερικὴ μείωση τῆς ἀξίας τοῦ μετάλλου.

Πληθωρισμὸς δὲν σημαίνει πληθωρικὸ χαρτονομίσμα μόνον. Ἄλλὰ αὐξηση τῶν τιμῶν συνεπεία τῆς Excessive Demand, ἔνεκα τῆς ὑπάρξεως πολλῶν πηγῶν αὐξημένης ζήτησεως.

Ἄπὸ τὰ ἀνωτέρω φαίνεται καθαρὰ πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ἡ πολιτικὴ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, δηλ. ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ, ποὺ ἀποσκοπεῖ καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν διατήρηση τῆς οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἰσοροπίας.

Τὸ ἔργο τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς εἶναι δύσκολο καὶ χρειάζεται εὐρεῖα ἀντίληψη τῶν οἰκονομικῶν μὲ στατιστικὰ δεδομένα τῆς χώρας. Καὶ ἐπειδὴ αἱ χώρες ἔχουν στενὲς σχέσεις οἰκονομικῆς καὶ ὁ πληθωρισμὸς τῆς μιᾶς μεταδίδεται καὶ στὶς ἄλλες, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνεργασία στὸν ἀντιπληθωρισμὸ, γιὰ νὰ εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικὸς. Διότι ὁ εἰσαγόμενος καὶ ἐξαγόμενος πληθωρισμὸς περιπλέκει τὸ πρόβλημα. Ἄλλὰ ἡ μάχη κατὰ τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ κάθε χώρα.

Ἵππῆρξαν οἰκονομολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευαν ὅτι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι φυσικὸ φαινόμενο τῆς ἐλευθέρως οἰκονομίας καὶ ὅτι αὐτόματα ἀποκαθίσταται ἰσοροπία χωρὶς τὴν κρατικὴ παρέμβαση, καὶ μάλιστα ὑπεστήριζαν ὅτι ὁ πληθωρισμὸς αὐξάνει τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα, διότι δημιουργεῖ μιὰ ἐπιφανειακὴ ζωηρότητα εἰς τὴν ἀγορά.

Ἡ πείρα τοῦ νέου πληθωρισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἄρχισε τὸ 1940 καὶ συνεχίζεται ὡς τὶς ἡμέρες μας, διότι ὁ πληθωρισμὸς γεννᾷ πληθωρισμὸ, μᾶς δίδαξε ὅτι δὲν ἀσχεῖται αὐστηρὰ πολιτικὴ ἀντιπληθωριστικὴ. Τώρα πλέον γενικὴ εἶναι ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ πληθωρισμὸς μπορεῖ νὰ δαμασθῆ καὶ νὰ ἐξαφανισθῆ καὶ ὅτι εἶναι καθῆκον τοῦ νεωτέρου κράτους νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν πληθωρισμὸ, ὅπως δέχεται καὶ ὁ J. Galbraith (*The New Industrial State*, 1967), ὅπως θὰ ἐξηγήσομε εὐρύτερα στὸ V. κεφάλαιον.

Τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ ἐπιτυχία ἐφαρμόστηκε ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ ἀπὸ κράτη ἀνεπτυγμένα, ὅπως αἱ ΗΠΑ, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιο, ὅπου ὁ πληθωρισμὸς περιορίστηκε στὸ 4-5%. Δηλαδὴ χρειάζεται ὀργανωμένο κράτος, ἐπιστήμη ἀνεπτυγμένη, καὶ πάλι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι ἀκαταμάχητος.

Εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, τὸ πρόβλημα εἶναι δυσκολώτερο διότι τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα θέτουν περιορισμοὺς στὴν δράση τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν μπορεῖ νὰ παρέμβει περισσότερο στὴν ρύθμιση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν λαῶν καὶ νὰ διευθύνει αὐστηρὰ τὴν συνολικὴ ἐνεργὸ ζήτηση. Συνεπῶς ἡ ἐπιτυχὴς πολιτικὴ τῶν μνημονευθέντων κρατῶν δείχνει τὴν δύναμη, τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀξία τῶν πολιτικῶν, ποὺ ἀνέλαβαν τὴν ἐκτέλεση αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Ἔτσι ὁ πληθωρισμὸς περιορίζεται σὲ κράτη ὀλιγώτερο ἰκανὰ καὶ ὑπανάπτυκτα, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται καὶ αὐτὴν τὴν δοκιμασία. Ὅταν

μάλιστα ὁ ἀδέσμευτος πληθωρισμὸς φθάνει τὰ ἀπίθανα ὕψη τῶν 1.000% ἢ καὶ 1.500% ἑτησίως.

Ἡ ἀξία τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς εἶναι μεγαλύτερη, ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψη ὅτι τὰ κράτη αὐτά, ποὺ συμμετέσχαν στὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο, εἶχαν μεγάλες δαπάνες καὶ ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἔλλειμματικούς προϋπολογισμούς, ποὺ εἶναι σταθερὴ πηγὴ πληθωρισμοῦ, ὅπως θὰ δοῦμε.

Ἄν στὸν διευθυνόμενον πληθωρισμὸν (Administered Inflation) περιέχεται τὸ στοιχεῖο τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς πολιτικῆς ἀνηθικότητας, στὸν διευθυνόμενον ἀντιπληθωρισμὸν περιέχεται τὸ στοιχεῖο τοῦ πολιτικοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀνώτερης ἠθικῆς πολιτικῆς.

Ἄν ὁ πληθωρισμὸς κλονίζει τὴν πίστη τοῦ λαοῦ στὸ κράτος καὶ στοὺς πολιτικούς του, ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ καὶ ἡ νομισματικὴ σταθερότης ἐμπνέει ὑπερηφάνεια τοῦ λαοῦ στὸ κράτος του γιὰ τοὺς πολιτικούς του.

Ἄν λάβει κανεὶς ὑπόψη ὅτι τὸ φαινόμενο τοῦ πληθωρισμοῦ ἦταν ἀνύπαρκτο κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα, ὅτι ὁ A. Marshall στὶς *Principles of Economics* (1890) δὲν περιέχει οὔτε λέξη γιὰ πληθωρισμὸ, καὶ ὅτι ὁ P. Samuelson στὸ *Economics* (1967) ἀφιέρωσε 150 σελίδες, ἀντιλαμβάνεται τὴν θέση τοῦ προβλήματος στὴν οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, καθὼς καὶ τὴν μεγάλη ἀξία τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς.

Ἵπῆρξαν καὶ συγγραφεῖς οἱ ὅποιοι ὑποστήριξαν ὅτι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι φαινόμενο ἰσορροπίας προσφορᾶς καὶ ζήτησεως καὶ ὅτι ὁ πληθωρισμὸς ἐννοεῖται στὴν εὐρύτερη ἀντίληψη τῆς οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἰσορροπίας (William Vickery, «Stability Through Inflation», in *Postkeynesian Economics*, 1955).

Βεβαίως ὁ πυρετὸς εἶναι ἔνδειξις ἀντιδράσεως τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ εἶναι ἔνδειξις κακοῦ καὶ κινδύνου θανάτου τοῦ ἀσθενοῦς (τοῦ πυρεσσοντος). Ὑποστηρίχθηκε ἀκόμη, ὅτι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι μόνιμο φαινόμενο τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχουν χρῆμα καὶ τιμές. Θέτουν μάλιστα καὶ τὸ δῆλημα πληθωρισμὸς ἢ στασιμότης (Inflation or Stagnation) (M. Bronfenbrenner, «Some Neglected Implications of Secular Inflation», in *Postkeynesian Economics*). Δὲν νομίζουμε ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως εἶναι ὀρθές, διότι ὕψους τιμῶν 1, 2, 3, 4% ἑτησίως δὲν εἶναι πληθωρισμὸς, τὸ δὲ δῆλημα εἶναι ἀπαράδεκτο διότι ἡ Stagnation εἶναι παθολογικὸ φαινόμενο στὶς ἀνεπτυγμένες χῶρες, τὸ ὅποιον μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῇ ὅπως καὶ ὁ πληθωρισμὸς.

Ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ δὲν μπορεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ εἶναι ἀπομονωμένη ἀλλὰ συνδέεται καὶ μὲ τὴν οἰκονομικὴ πρόοδο τῆς χώρας. Συνήθως δὲ τὰ μέτρα περιορισμοῦ τῶν δαπανῶν, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, νομισματικῆς συστολῆς, ἔρχονται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν πολιτικὴ ἐπεκτάσεως. Ἡ λύσις τῆς ἀντιφάσεως καὶ ἀντιθέσεως τῶν μέτρων βρίσκεται στὴν σύλληψη τῆς

δυνατότητας τῆς Deflation καὶ τῆς Development. Ὅπως π.χ. ὁ ὑψηλὸς τόκος περιορίζει τὴν νομισματικὴν ἐπέκτασιν, συμβάλλει στὴν νομισματικὴ σταθερότητα, ἀλλὰ περιορίζει καὶ τὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ ἐνδεδειγμένη λύσις εἶναι, στὸν ὑψηλὸ τόκο, ἐπιδοτήσεις τοῦ τόκου γιὰ τὶς ἐπενδύσεις. Τὸ πρόβλημα ποῖος θὰ κάνει τὶς ἐπενδύσεις εἶναι ζήτημα κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Στὸ θέμα τῆς ἰσοτιμίας τοῦ συναλλάγματος, ἡ πολιτικὴ νομισματικῆς σταθερότητας εἶναι προϋπὸθεσις γιὰ τὴν συναλλαγματικὴ ἰσοτιμία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων διαχειριστικῶν χειρισμῶν.

II. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Μεταφέρω ἐδῶ ἀπὸ τὴν μελέτη μου *Ὁ Πληθωρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας* (1975) τὸ σχετικὸ μέρος. Ὁ πληθωρισμὸς δὲν εἶναι φαινόμενο ἀπομονωμένο χρήματος καὶ τιμῶν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη οἰκονομία, ἀλλὰ ὡς γενικὸ φαινόμενο στὸ ὁποῖον ὅλες οἱ μεταβλητὲς συμπλέκονται γιὰ τὴν παραγωγή καὶ τὸ εἰσόδημα. Εἰς τὴν χρηματικὴ οἰκονομία τὸ χρηματικὸ εἰσόδημα εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ πραγματοποιούμενο πραγματικὸ εἰσόδημα. Τὸ κενὸ (Gap) ποῦ δημιουργεῖται συνεχῶς τείνουν νὰ τὸ καταλάβουν ὑψηλότερες τιμές. Ἀποτέλεσμα τῆς δημιουργουμένης μεγαλύτερης ἐνεργοῦ ζήτησεως, ἔναντι τοῦ δημιουργουμένου εἰσοδήματος.

Ἀπὸ τὴν Κενσιανὴ θεωρίαν γνωρίζουμε ὅτι τὸ εἰσόδημα προσδιορίζεται ἀπὸ τέσσερες συναρτήσεις (τὴν συνάρτηση καταναλώσεως, τὴν συνάρτηση ἐπενδύσεων, τὴν συνάρτηση χρήματος—χρηματικῶν μέσων—, τὴν συνάρτηση χρηματικῆς προτιμήσεως) καὶ ἀπὸ τὴν ποσότητα τῶν κρατικῶν δαπανῶν.

Αἱ ἀλληλοεξαρτώμενες τέσσερες συναρτήσεις δημιουργοῦν τὸν τεράστιο ὄγκο τῶν χρηματικῶν-πιστωτικῶν συναλλαγῶν, αἱ ὁποῖες δημιουργοῦν τὸ χρηματικὸ εἰσόδημα ἔναντι τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος (ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν), καὶ τὸ κενὸν τείνουν καὶ τὸ καταλαμβάνουν αἱ ὑψύμενες τιμές, ποῦ εἶναι πληθωρισμὸς. Καὶ ἡ μὲν συνάρτησις καταναλώσεως προκαλεῖ τὴν περιοδικὴν κάμψη (κυκλικὴ κύμανση), ἐνῶ ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις προκαλεῖ τὴν πληθωριστικὴ ὑψωση τῶν τιμῶν. Στὸ φαινόμενο προστίθεται καὶ ἐνδεχομένη αὔξεισις τῶν κρατικῶν δαπανῶν. Ἔνεκα διαφόρων λόγων, αἱ δαπάνες εἶναι ἐλλειμματικές. Τότε αὐτὲς αἱ ἐλλειμματικὲς δαπάνες, ἐπειδὴ στηρίζονται σὲ πιστώσεις (βραχυχρόνιες ἢ μακροχρόνιες) καὶ αὐτὲς προστίθενται στὴν ἐνεργὸ ζήτησις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκληθῇ τὸ κενὸ-Gap εὐρύτερο καὶ νὰ προκληθῇ περισσότερο ἀπότομος πληθωρισμὸς, ἀπότομος ὑψωσις τῶν τιμῶν. Συνεχεῖς ἐλλειμματικοὶ προϋπολογισμοὶ (κράτους καὶ δημοσίων ὀργανισμῶν) προκαλοῦν ἔντονο πληθωρισμὸ.

Ἡ αὔξεισις τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως διὰ τοῦ χρήματος καὶ τῶν πιστώσεων γίνεται καὶ γιὰ τὶς μελλοντικὲς ἀνάγκες, καὶ τὴν προβλεπόμενη ζήτησις, γι'

αὐτὸ τὰ ζητούμενα ἀγαθὰ εἶναι περισσότερα τῶν παραγομένων καὶ προσφερομένων κατὰ τὴν περίοδο τὴν πληθωριστικήν.

Τὸ πληθωριστικὸ χάσμα τὸ ὁποῖον συνεχῶς εὐρύνεται τείνει νὰ καλυφθῆ μετὰ τὴν ὑψωση τῶν τιμῶν, ἡ ὁποία προκαλεῖται ἀπὸ τοὺς ἀγοραστὲς μετὰ προσφορὰ καλύπτεται τιμῶν (Buyers' Inflation) καὶ ἀπὸ τοὺς προσφέροντες τὰ ἀγαθὰ, πού ζητοῦν ὑψηλότερες τιμές (Sellers' Inflation).

Ἄλλὰ καὶ ἄλλος παράγων ἐνισχύει τὴν πληθωριστικὴν πίεση, ἡ διοχέτευση στὴν ἀγορὰ μέρους τῆς Liquidity, διότι δὲν συμφέρει ἡ κατοχὴ χρήματος, ἀλλὰ ἡ κατοχὴ ἀγαθῶν. Ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλος παράγων προστίθεται, τὸ θησαυρισμὸν χρῆμα (Hoarding) πού αὐξάνει τὴν συνολικὴν ἐνεργὸν ζήτησιν.

Ἔτσι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι φαινόμενον ἐντάσεως τῶν συναλλαγῶν, τῆς ζήτησεως, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τιμές τῶν ἀγαθῶν ὑψώνονται ἔντονα καὶ τελίουν νὰ καλύψουν τὸ δημιουργούμενον κενό. Σ' αὐτὸν τὸν ὀργανικὸ πληθωρισμὸ ἐρχονται καὶ ἔκτακτα γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐντείνουν τὸν πληθωρισμὸν. Ἡ ἔλλειψις πρώτων ὑλῶν καὶ ἀγαθῶν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ προκαλεῖ μεγαλύτερη ζήτησιν, μετὰ διάθεσιν ὑψηλοτέρων τιμῶν, καὶ ὁ πληθωρισμὸς ἐντείνεται.

Ἐπειδὴ ἡ συνάρτησις καταναλώσεως λειτουργεῖ καὶ περιοδικῶς, περιορίζει τὴν κατανάλωσιν ἀγαθῶν, ἀλλὰ αὐξάνει τὴν προσφορὰν χρήματος - ἀποταμιεύσεων - πιστώσεων, ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις αὐξάνει, ἐνῶ ἡ ζήτησις ἀγαθῶν ἐλαττώνεται, ἡ ζήτησις στρέφεται πρὸς ἄλλα ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων οἱ τιμὲς αὐξάνουν καὶ ὁ πληθωρισμὸς ἐντείνεται. Αὐτὴ εἶναι ἡ θεωρητικὴ θεμελιωσις τοῦ πληθωρισμοῦ κατὰ τὴν γνώμην μας.

Πολλὲς θεωρίαι ἔχουν διατυπωθῆ γιὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τοῦ πληθωρισμοῦ. Ζεῦγος θεωριῶν εἶναι ἡ Demand-Pull καὶ Cost-Push θεωρίαι. Ἡ μία ὑποστηρίζει γενικὰ καὶ ἀόριστα ὅτι ὁ πληθωρισμὸς ὀφείλεται στὴν ζήτησιν. Καὶ ἡ ἄλλη ὅτι ὀφείλεται στὴν αὐξηση τοῦ κόστους παραγωγῆς, ἡ ὁποία αὐξάνει τὶς τιμές.

Γιὰ τὴν πρώτην ἤδη μετὰ τὴν ἀνάλυσήν μας ἐξηγήσαμε. Γιὰ τὴν δευτέρα ἔχουμε νὰ κάνουμε τὶς ἀκόλουθες παρατηρήσεις. Τὸ κράτος μπορεῖ μετὰ τοὺς φόρους ἢ ἄλλες εἰσφορὰς νὰ αὐξήσῃ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς, καὶ νὰ προκληθῆ ὑψωσις τιμῶν· μάλιστα ἡ αὐξηση τιμῶν ἐπισπεύδεται μόνον ἀκουσθῆ ἐπιβολὴ κάποιου φόρου. Γιὰ τὴν αὐξηση τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, σοβαρὰ αὐξάνουν τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς καὶ προκαλοῦν ὑψωση τιμῶν. Ἄλλὰ ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι οἱ μισθοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια σπανίως προηγοῦνται τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν· συνήθως προκαλεῖται αὐξηση τοῦ κόστους τῆς ζωῆς καὶ ἔπειτα ἀκολουθοῦν αἱ αὐξήσεις τῶν μισθῶν-ἡμερομισθίων.

Ἡ μεταγενεστέρως αὐξηση τῶν μισθῶν ἂν καὶ δικαιολογεῖται οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ, δευτερογενῶς αἱ αὐξήσεις προκαλοῦν αὐξηση τοῦ κόστους, ὑψωση τῶν τιμῶν μετὰ τὴν δημιουργίαν φαύλου κύκλου πληθωρισμοῦ. Ὡστε ἡ Cost-Push Theory ἀληθεύει ἀλλὰ ὄχι ὡς πρωταρχικὴ δύναμις τοῦ πληθωρισμοῦ.

Ἡ προσαρμογὴ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, ἀνάλογα μὲ τὸν τιμάριθμο, ἀποκαθιστᾷ τὴν ζήτησι καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ποῦ ἔχει μειωθῆ μὲ τὴν ὑψωση τοῦ τιμαρίθμου. Ἀλλὰ ἡ προσθήκη καὶ τῶν αὐξημένων μισθῶν στὴν ἐνεργὸ ζήτησι καὶ ἐνίσχυσις τοῦ πληθωρισμοῦ, ἔστω δευτερογενῶς, σημαίνει ὅτι ἡ κατανάλωσις εἶναι μεγαλύτερη τῆς ἰσορροπίας, καὶ ἀπαιτεῖται μείωσις ὥστᾳ νὰ ἐλαττωθῆ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς, νὰ δημιουργηθῆ εὐρὺ περιθώριο κέρδους, τὸ ὁποῖον θὰ ὠθήσει σὲ αὐξηση τῶν ἐπενδύσεων καὶ περιορισμὸ τῆς ἀνεργίας.

Ἡ ἀνεργία ὁμῶς εἶναι φαινόμενο ποῦ ἔχει πολλοὺς λόγους ὄχι μόνον τοὺς μισθοὺς ὑψηλοτέρους τῆς ἰσορροπίας. Τοῦτο φαίνεται καθαρά, ἂν παύσουν νὰ ἰσχύουν αἱ συλλογικὲς συμβάσεις καὶ αἱ κρατικὲς τιμὲς μισθῶν. Σὲ ἐλεύθερη σύμβαση μισθῶν αὐτοὶ θὰ πέσουν στὸ φυσικὸ ἐπίπεδο τῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας. Γι' αὐτὸ μὲ τοὺς ἰσχύοντες θεσμοὺς μισθῶν αἱ ἐπενδύσεις εἶναι ἀδύνατες ἀπὸ ἰδιῶτες, τὸ δὲ κράτος ἔχει καθήκον ν' ἀναλάβει τὴν πρωτοβουλία τῶν ἐπενδύσεων γιὰ νὰ ἐλαττώσει τὴν ἀνεργία.

Ὁ σύγχρονος μηχανισμὸς τῆς οἰκονομίας μὲ τὸν ἀνταγωνισμὸ τὸν ἐλεύθερο, τὰ μονοπώλεια, τὰ κρατικὰ ἐλλείμματα, τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ δάνεια εἶναι εὐπαθὴς μὲ τὴν δημιουργία ὑπερβολικῆς ζήτησεως, ἐνεργοῦ ζήτησεως ἔναντι τῶν παραγομένων ἀγαθῶν, μὲ τὸ προσδιοριζόμενο ἀπὸ τὸ κράτος κόστος τῆς παραγωγῆς (φόροι-μισθοί). Ὅταν μάλιστα αὐτὸς ὁ εὐπαθὴς μηχανισμὸς εἶναι διεθνὴς, δὲν ὑπάρχει δὲ κανένα διεθνὲς ὄργανο νὰ ρυθμίζει τὴν ἰσορροπία ἐνεργοῦ ζήτησεως καὶ προσφορᾶς ἀγαθῶν.

Στὸν ὀργανικὸ μηχανισμὸ τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας ἐμφανίζεται καὶ τὸ φαινόμενο τῆς ὑψώσεως τῆς στάθμης παραγωγικότητος, ποῦ ἔχει εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα διότι αὐξάνει τὰ κέρδη, χωρὶς νὰ προκαλεῖ πτώση τῶν τιμῶν. Ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνες ὑψώσεως τῆς παραγωγικότητος δὲν προεκλήθη πτώση τῶν τιμῶν, ἀφοῦ ἐλαττώνει τὰ ἐξοδα παραγωγῆς, διότι πολλοὶ ἄλλοι παράγοντες κρατοῦν τίς τιμὲς ὑψηλές. Ἡ αὐξησης τῆς παραγωγικότητος στὴν ἐλευθέρου οἰκονομία αὐξάνει τὰ κέρδη, χωρὶς νὰ αὐξάνει ταυτοχρόνως καὶ τοὺς μισθοὺς. Τὰ μεγάλα κέρδη ποῦ διατίθενται εἴτε εἰς αὐξηση τῶν ἐπενδύσεων εἴτε εἰς τὴν κατανάλωσιν προκαλοῦν αὐξησης τιμῶν (Buyers' Inflation).

Τὸ θέμα ἐρευνήθη ἀπὸ τοὺς Σουηδοὺς οἰκονομολόγους Davidson, Akerman, Brisman, Wiciksell καὶ Ohlin, οἱ ὁποῖοι διεπίστωσαν ὅτι ἡ ὑψωσις τῆς παραγωγικότητος αὐξάνει τὸν φυσικὸ τόκο τῆς οἰκονομίας, τοῦ ὀριακοῦ κεφαλαίου τὴν ἀπόδοσι, ἐνῶ ὁ χρηματικὸς τόκος παραμένει ἀμετάβλητος. (Ὅρα καὶ Bent Hansen, *The Theory of Inflation*, 1951). Τὴν παλαιὰ θεωρία τῶν Σουηδῶν οἰκονομολόγων ἐπιβεβαίωσαν καὶ νεώτεροι (Balogue, *Productivity and Inflation*, Ox. Ec. Pap., 1953, J. Duesenberry, *The Mechanics of Inflation*, R. of Ec. St. 1950, Paul Streeten, «Wages, Prices and Productivity», εἰς *Cyclos*, 1962).

Πρέπει να τονισθῆ ὅτι σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ χώρα ἐμφανίζονται καὶ ἑκτακτα γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐνισχύουν τὸν πληθωρισμὸ ἢ τὸν ἀλλοιώνουν. Καὶ γιὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμηση τοῦ ὅψους τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τὴν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψη. Ἐκτακτα γεγονότα μποροῦν νὰ ἐμφανισθοῦν διάφορα, ὅπως στὴν ἐποχὴ μας τὰ εὐρωδολλάρια, ἡ ἀπότομη αὐξηση τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου, ἡ αὐξησης τῆς φορολογίας, ἡ πολιτικὴ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ πολιτικὴ πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν διαφόρων χωρῶν κτλ.

Γεγονὸς ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπηρεάσει τὴν μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ νὰ ἀσκήσει σταθεροποιητικὴν ἐπίδρασιν θὰ ἦταν ἡ παραγωγή χρυσοῦ, ἀλλὰ αἱ μεταπολεμικαὶ συνθήκες δὲν ἐπέτρεψαν τὴν καθιέρωσιν τοῦ χρυσοῦ ὡς κοινῆς βάσεως τῶν νομισμάτων, ὅπως εἶναι γνωστόν. Τὸ 1934 (31/1) ἡ τιμὴ τοῦ δολλαρίου ὠρίσθη εἰς χρυσὸν μιὰ οὐγγία - 35 δολλάρια· στὶς 17 Μαρτίου 1968 καταργήθηκε ἡ μετατρεψιμότης του εἰς χρυσὸν λόγω τῆς μεγάλης ζητήσεώς του καὶ τῆς μεγάλης τιμῆς ποῦ πῆρε. Ἡ Γαλλία στὶς 27 Σεπτεμ. 1972 ζήτησε τὴν καθιέρωση τοῦ χρυσοῦ ὡς διεθνoῦς ἀποθεματικοῦ νομίσματος, καὶ τὴν μετατρεψιμότητα ὄλων τῶν νομισμάτων εἰς χρυσόν, πρότασις ποῦ δὲν ἔγινε δεκτὴ. Στὶς 17 Δεκ. 1974, οἱ δύο Πρόεδροι τῶν ΗΠΑ καὶ Γαλλίας στὴν Μαρτινίκα συμφώνησαν ὅπως ὁ χρυσὸς εἶναι ἐλεύθερος στὴν ἀγορά, ἡ ὁποία σήμερα (18 Αὐγ. 1985) ἔφθασε τὰ 337 δολλάρια κατὰ οὐγγία.

Πιστεύουμε ὅτι ἂν ὁ πληθωρισμὸς δαμασθῆ καὶ τὰ νομίσματα σταθεροποιηθοῦν, ἡ καθιέρωσις τοῦ χρυσοῦ ὡς διεθνoῦς ἀποθεματικοῦ νομίσματος θὰ εἶναι εὐκόλη, διότι τώρα μὲ τὸν πληθωρισμὸ, ὁ χρυσὸς γίνεται τὸ καταφύγιον γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν κατεχόντων νομίσματα, ζητεῖται πολὺ ὁ χρυσὸς καὶ ἡ τιμὴ του εἶναι ὑψηλὴ. Τώρα γίνεται πηγὴ πληθωρισμοῦ, ἐνῶ μὲ τὴν σταθεροποίηση τῶν νομισμάτων, ὁ χρυσὸς θὰ γίνῃ τὸ σταθερὸ βάρδιον ὄλων τῶν σταθερῶν νομισμάτων. Τώρα, ὁ χρυσὸς εἶναι ἑκτακτο γεγονός πηγῆς πληθωρισμοῦ.

III. ΑΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Ὁ καθορισμὸς τῶν πηγῶν τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι ἐπιστημονικὸ ἐπίτευγμα. Ὁ καθηγητὴς Ξ. Ζολώτας ἐξέδωσε τὸ 1951 μελέτη *Αἱ Πληθωρικαὶ Πιέσεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν*, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὀρισμένους πηγὰς πληθωρισμοῦ.

Αἱ Πιστώσεις ἔχουν τὴν πρώτη θέση· ἐννοεῖ ἀσφαλῶς τραπεζικὰς, ἀλλὰ καὶ πάσης φύσεως πιστώσεις. Εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν μορφῶν ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς θὰ κάνουμε πολλὰς διακρίσεις αὐτῶν. Αἱ κανονικὰς πιστώσεις εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας. Πηγὴ πληθωρισμοῦ γίνονται ὅταν ὑπερβοῦν τὸ ὄριο ἰσορροπίας, τὸ ὁποῖον ὅταν ὑπερβοῦν γίνονται πιεστικὰς τοῦ πληθωρισμοῦ. Δηλαδὴ συμβάλλουν στὴν αὐξηση τῶν τιμῶν. Στὶς πιστώσεις διακρίνει κανεὶς ἀμέσως, ὅτι ὑπερβάλλουν εἰς ἐνεργὸν ζήτησιν, ἐνῶ τὰ ἀ-

γαθὰ τῆς οἰκονομίας βρίσκονται ὀλιγώτερα τῆς ζήτησεως.

Ὡς δευτέρα πηγή πληθωρισμοῦ διεπίστωσε τὴν τάση ὑψώσεως τῶν μισθῶν (καὶ ἡμερομισθίων) πέραν τῆς πραγματουμένης ὑψώσεως τῆς στάθμης παραγωγικότητος. Εἰς τὸ σχετικὸ κεφάλαιο τῆς πολιτικῆς θὰ περιλάβουμε καὶ τὶς ἀμοιβῆς τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν καὶ θὰ ὑποδείξουμε μέθοδο καθορισμοῦ δικαίας κλίμακος ἀμοιβῶν τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν.

Τρίτην πηγὴν ἀναφέρει τὴν ποσότητα τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος τῆς χώρας. Ἀναφέρει ὅτι στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1948 στὰ χέρια τοῦ πληθυσμοῦ βρίσκονταν 2 τρισεκατομμύρια δραχμῆς, ἐνῶ στὸ τέλος τοῦ 1950 ἔφθασαν τὰ 4 τρισεκατομμύρια, ἡ δὲ παραγωγή αὐξήθηκε μόνο 20%.

Σὲ στενὴ σχέση βρίσκεται καὶ ἡ τετάρτη πηγή πληθωρισμοῦ τὸ Λογιστικὸν χρῆμα, στὸ ὁποῖον περιλαμβάνονται καταθέσεις ὄψεως ἰδιωτικῆς, στὶς τράπεζες καὶ τὰ ἄλλα πιστωτικὰ ἰδρύματα. Ἐξαιρεῖ τὶς καταθέσεις τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, διότι αὐτὲς δὲν μεταβιβάζονται γιὰ νὰ γίνουν ἐνεργὸς ζήτησις, ἔχουν περιορισμένην χρῆσιν.

Ὡς πέμπτην πηγὴν ἀναφέρει τὴν ποσότητα τῶν χρυσῶν λιρῶν ποῦ κυκλοφοροῦν σὲ μιὰ χώρα (παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ κράτους). Ἡ ποσότης ποῦ κυκλοφορεῖ εἶναι σημαντικὴ καὶ δύναται νὰ ἀσκήσει πληθωριστικὴ πίεσιν στὶς τιμῆς τῆς χώρας.

Ἄλλην πηγὴν πληθωρισμοῦ ποῦ ἀναφέρει εἶναι ἡ ταχύτης κυκλοφορίας τοῦ χρήματος ποῦ σὲ ὀρισμένους περιόδους ψυχολογικοῦ πληθωρισμοῦ τὸ χρῆμα κινεῖται στὴν ἀγορὰ ταχύτατα, διότι ὅλοι τὸ ἀποδιώκουν καὶ θέλουν νὰ ἔχουν ἀγαθὰ. Ὁ φόβος δυσμενῶν πολιτικῶν ἢ οἰκονομικῶν ἐξελίξεων κινεῖ τοὺς πάντας νὰ ἀγοράσουν ἀγαθὰ ἀντὶ νὰ ἔχουν χρῆμα ἢ καταθέσεις. Ἡ ταχύτης πολλαπλασιάζει τὴν ποσότητα τοῦ χρήματος καὶ αὐξάνει ὑπερβολικὰ τὴν ἐνεργὸν ζήτησιν.

Σημαντικὴ πηγή πληθωρισμοῦ εἶναι καὶ τὰ ἐλλείμματα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς καὶ ὄλων τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ ποσότης καὶ ἡ διάρκεια τῶν ἐλλειμμάτων τῶν κρατικῶν προσώπων καλύπτεται συνήθως μὲ πιστώσεις καὶ πάσης φύσεως δάνεια τὰ ὁποῖα αὐξάνουν τὴν ἐνεργὸν ζήτησιν, πέραν τῶν ὀρίων καὶ τῶν διαθεσίμων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς ἀγορᾶς. Ἴσως εἶναι ἡ σημαντικώτερη πηγή πληθωρισμοῦ, ὅταν μάλιστα τὰ ποσὰ τῶν ἐλλειμμάτων διατίθενται γιὰ καταναλωτικὸς σκοπός.

Ἄλλην πηγὴν πληθωρισμοῦ ἀναφέρει τὴν ἔκτακτη αὐξηση ἢ μείωση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Ἡ ὁποία λόγῳ τῆς φύσεώς της ἐπιδρᾷ ἐκτάκτως ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς χώρας. Αὐξησης τοῦ ἀγροτικοῦ εισοδήματος καὶ ἔντονη μείωσις τῆς παραγωγῆς ὥστε νὰ προκαλῆται μεγάλη αὐξησης τιμῶν, συμβάλλει ἐντόμως στὸν πληθωρισμό.

Ἀναφέρει ἐπίσης μιὰ ἄλλη πηγή πληθωρισμοῦ, τὴν ἐντεινομένη σπάνη

δρισμένων μετάλλων και άλλων βιομηχανικῶν ὑλῶν, πού προκαλοῦν ὕψωσιν τῶν τιμῶν, αἱ ὁποῖες συναρτοῦν και τὶς ἄλλες τιμές και διαμορφώνουν τὸ γενικὸ ἐπίπεδο τῶν τιμῶν.

Στὶς πηγές πληθωρισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῇ και ἡ ἐλάττωσις τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου, τοῦ ἐπιτοκίου τῶν τραπεζῶν. Μὲ τὴν ἐλάττωσις τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου διοχετεύεται εἰς τὴν ἀγορὰ περισσότερο χρήμα. Ἐνῶ ἀντίθετα, ὕψωσις τοῦ τόκου προκαλεῖ περιστολὴ τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος. Τὸ μέσον τοῦτο θεωροῦνταν τὸ κυριότερο ὄργανο ρυθμίσεως τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος γιὰ τὴν διατήρησις τῆς νομισματικῆς σταθερότητος.

Ἄλλη σπουδαία πηγή πληθωρισμοῦ εἶναι τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια και γενικώτερα αἱ ἐξωτερικὲς πιστώσεις πού συνάπτει μὴ χώρα. Τὰ ἰδιωτικὰ και δημόσια ἐξωτερικὰ δάνεια προσθέτουν και αὐξάνουν τὴν συνολικὴν ἐνεργὸν ζήτησιν τῆς χώρας. Εἶναι τὸ καλύτερο παράδειγμα, ὅπου ἀμέσως φαίνεται τὸ κενό-Gap πού δημιουργεῖται στὴν χώρα μὲ τὴν σύναψιν ἑνὸς δανείου. Γι' αὐτὸ αἱ ἀναπτυσσόμενες χῶρες ἐπειδὴ συνάπτουν ἐξωτερικὰ δάνεια ἔχουν συνεχῆ αὐξηση τοῦ τιμαριθμοῦ τους, δηλ. αὐξάνει ὁ πληθωρισμὸς τους. Τότε ὅμως δὲν θεωρεῖται πληθωρισμὸς, ἀν ἀναφέρεται μόνον στὰ ἐξωτερικὰ δάνεια, ἀλλὰ διαμορφώνεται νέο ἐπίπεδο τιμῶν τῆς χώρας.

Μερικοὶ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ πλήρης ἀπασχόλησις δημιουργεῖ πληθωρισμὸ. Ὑποτίθεται ὅτι και κατὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησις διατηρεῖται ἡ νομισματικὴ σταθερότης, τὸ νόμισμα τῆς χώρας εἶναι οὐδέτερον. Ἄν κατὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησις τὸ ἐπίπεδο τιμῶν τῆς χώρας αὐξάνει χωρὶς τὴν δράσις τῶν πηγῶν πληθωρισμοῦ, τότε αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο τιμῶν εἶναι τὸ φυσικὸ ἐπίπεδο τιμῶν τῆς χώρας και δὲν μπορεῖ νὰ λέγεται πληθωρισμὸς. (Ὅρα και κατωτέρω J. M. Keynes, σελ. 8). Ἄν κατὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησις τῆς χώρας ἐμφανίζεται πληθωρισμὸς, αὐτὸς δὲν ὀφείλεται στὴν πλήρη ἀπασχόλησις, ἀλλὰ στὶς πηγές πληθωρισμοῦ πού ἀναφέραμε. Ἐκεῖ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὸν πληθωρισμὸ και ὄχι στὴν πλήρη ἀπασχόλησις. Τὸ γενικὸ ἐπίπεδο τιμῶν κατὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησις εἶναι τὸ ἐπίπεδο ἰσορροπίας. (Ὅρα και K. Kurihara, *Monetary Theory and Public Policy*, 1967/51, p. 45-46).

Τὸ θέμα εἶναι παλαιὸ εἰς τὴν ἐπιστήμη, θυμίζει τὴν συζήτησις τῶν Σουηδῶν Kn. Wicksell και Davidson. Ὁ William Beveridge στὸ *Full Employment in a Free Society* (1944) δέχθηκε τὴν ὀρθὴ ἀποψιν ὅτι αἱ τιμές πού διαμορφώνονται κατὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησις εἶναι αἱ τιμές ἰσορροπίας τῆς χώρας, ὅποτε τὸ χρήμα θεωρεῖται οὐδέτερον. (Ὅρα και Bent Hamson, *The Theory of Inflation*, 1951, σελ. 220).

Στὸ θέμα τοῦ φόρου ἔχουμε τὴν ἀκόλουθην γνώμη. Ὅταν λέγεται ἡ ἐπιβάλλεται ἓνας φόρος, ἀμέσως στὴν ἀγορὰ ὁ φόρος ἐπιρρίπτεται ἐπὶ τῶν σχετικῶν εἰδῶν και κατὰ συνάρτησιν ἐπὶ ὅλων τῶν εἰδῶν, ἔχει δηλαδὴ πληθωρι-

στικήν επίδρασιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ φόρος περιορίζει τὴν ποσότητα τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος, ἀσχεῖ καὶ ἀντιπληθωριστικὴ ἐπίδραση μεταγενέστερα.

Ἐμφανίζονται δηλαδὴ δύο φαινόμενα, ὁ ψυχολογικὸς πληθωρισμὸς καὶ περιορισμὸς τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος, ἀντιπληθωριστικὴ συνέπεια. Ὅπως θὰ ἐξηγήσουμε στὸ σχετικὸ μέρος, μὲ κανένα τρόπο δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοεῖται ὁ φόρος ὡς μέσον αὐξομειώσεως τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως.

IV. Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

Ὁ πληθωρισμὸς σημαίνει ἔντονη ὕψωση τιμῶν σὲ μιὰ χώρα, προϋποθέτει δὲ ἓνα ὄριο ἰσορροπίας νομισματικῆς, πού ὅταν ξεπερασθῆ σὲ χρόνον καὶ σὲ ἔνταση, γίνεται λόγος γιὰ πληθωρισμό. Συνεπῶς πρωτεύει ὁ καθορισμὸς τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας. Δηλαδὴ ποιὸ εἶναι τὸ σημεῖο ἀναφορᾶς, τὸ σημεῖο βᾶσης, πού κρίνει ὅτι ἡ ὕψωσις τῶν τιμῶν θεωρεῖται πληθωρισμὸς.

Ἡ Οἰκονομικὴ θέτει ἓνα σημεῖο τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸ σημεῖο ἰσορροπίας καὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πληθωρισμοῦ. Καὶ κατὰ κοινήν γνώμην τὸ ὑποτιθέμενον σημεῖο εἶναι ἡ πλήρης ἀπασχόλησις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ διαμορφωμένο γενικὸ ἐπίπεδο τιμῶν εἶναι τὸ φυσικὸ σημεῖο τιμῶν τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Κάθε ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ἰσορροπίας τῶν τιμῶν θεωρεῖται προσωρινὴ πού ὑπόκειται σὲ αὐξομείωσις.

Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ θεωρητικὸ σημεῖο εἶναι ὑποθετικόν, διότι καμμία ἀπὸ τὶς χώρες δὲν βρίσκεται σὲ πλήρη ἀπασχόληση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ στηριχθοῦμε σ' ἓνα συμβατικόν, ρεαλιστικὸ ἐπίπεδο τιμῶν γιὰ κάθε χώρα καὶ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα μετροῦμε τὸν πληθωρισμό. Αὐτὸ καλεῖται ἔτος βᾶσεως, καὶ αἱ τιμὲς παριστῶνται μὲ τὸ 100, καὶ ἀνάλογα μετριοῦνται τὰ ἐπόμενα ἔτη.

Ἐνῶ λοιπὸν ἐπιδιώκεται ἡ πλήρης ἀπασχόλησις, δηλαδὴ τὸ σημεῖον ἰσορροπίας, μετροῦμε τὸν «πληθωρισμό». Ὅπερ σημαίνει ὅτι αὐτὸς ὁ πληθωρισμὸς εἶναι συμβατικὸς. Καὶ αὐτὸν τὸν συμβατικὸν πληθωρισμὸν μετροῦμε προκειμένου νὰ καθορίσουμε «τὴν ἀντιπληθωριστικὴν πολιτικὴν, νὰ συγκρατήσουμε τὶς τιμὲς στὸ ἔτος βᾶσεως. Διότι ὁ συμβατικὸς πληθωρισμὸς δὲν εἶναι ἡ φυσιολογικὴ θέσις τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν τῆς χώρας.

Πολλὲς θεωρίαι ἔχουν διατυπωθῆ γιὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας. Ὁ J. M. Keynes (*General Theory*, p. 64) ὀρίζει ὅτι τὸ Equilibrium πραγματοποιεῖται στὸ σημεῖο πού τὸ σύνολο τῶν ἀποταμιεύσεων ἰσοῦται μὲ τὸ σύνολο τῶν ἐπενδύσεων. Τότε ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις εἶναι ἴση μὲ τὴν ἄξια τῆς προσφορᾶς καὶ δὲν δημιουργεῖται πληθωριστικὴ πίεσις.

Τὴν θεωρίαν τοῦ Keynes ὑποστηρίζει καὶ ὁ καθηγητὴς Gunnar Myrdal. Ἄλλὰ στὴν πραγματικότητα ἄλλοτε αἱ ἐπενδύσεις εἶναι ἀνώτερες τῶν ἀπο-

ταμιεύσεων και ἄλλοτε αἱ ἀποταμιεύσεις εἶναι ἀνώτερες τῶν ἐπενδύσεων. Οὔτε μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι ὅταν διατηρεῖται σταθερὸ τὸ ἐπίπεδο τιμῶν, σημαίνει ἰσότητα ἀποταμιεύσεων και ἐπενδύσεων.

Πρακτικὰ λοιπὸν και συμβατικὰ δεχόμεστε ἓνα ἔτος ὀμάλῃς οἰκονομίας, και βάσει αὐτοῦ μετροῦμε τὸν πληθωρισμό, ποῦ σημαίνει ὅτι ἀπὸ διάφορες πηγὲς ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις εἶναι ἀνώτερη τῆς ἀξίας τῆς προσφορᾶς τῆς οἰκονομίας, ἔχοντας κατὰ νοῦν ὅτι τὸ σημεῖον τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας θὰ βρεθῆ ὅταν θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις.

Ἀπὸ τὸ σημεῖο λοιπὸν ποῦ ἐμφανίζεται ὁ πληθωρισμός, ποῦ σημαίνει ὅτι ἀνατρέπεται ἡ νομισματικὴ ἰσορροπία, ἀρχίζει τὸ καθῆκον τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς γιὰ τὴν διατήρησι τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας.

Ἡ αὔξεισις τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας γιὰ κάθε χώρα ἐπέρχεται αὐτόματα με τὴν ζήτησι χρημάτων ρευστοῦ (Cash Money) ἀπὸ τὶς τράπεζες. Ὁ μηχανισμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ ρυθμισθῆ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ τράπεζα κάθε χώρας, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν κυβέρνησι.

Τὰ δεδομένα σήμερα (Economist, Πίναξ, 26.10.85) ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ χῶρες ποῦ πολιτικὰ βρίσκονται σὲ ἀνώμαλη πολιτικὴ κατάστασι, ὅπως ἡ νότια Ἀμερικὴ, ὁ ρυθμιστὴς γιὰ τὴν νομισματικὴ σταθερότητα δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσει αὐστηρά, γι' αὐτὸ ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία αὐξάνει (μέσα σὲ 4 χρόνια 120%). Ἐνῶ στίς ὀργανωμένους βιομηχανικὲς ἀναπτυγμένους χῶρες ἡ αὔξεισις τῆς κυκλοφορίας ρευστοῦ χρημάτων διατηρεῖται στὰ ἐπίπεδα τῶν 2-4% (ὅσοι εἶναι σχεδὸν και ὁ πληθωρισμὸς τους).

Ἡ οἰκονομικὴ και νομισματικὴ ἰσορροπία διατηρεῖται και κατὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς οἰκονομίας (Dynamic Equilibrium). Καὶ τότε ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις εἶναι ἴση πρὸς τὴν ἀξία τῆς πραγματοποιουμένης προσφορᾶς. Καὶ τότε δὲν δημιουργεῖται κενὸν (Gap). Ἡ ἰσορροπία ὑφίσταται νομισματικὴ και οἰνομικὴ σταθερότητα και στὸν δυναμισμὸ τῆς οἰκονομίας με τὴν δράσι τοῦ πολλαπλασιαστῆ και τοῦ ἐπιταχυντή.

Ὡς γνωστὸν, ὁ πολλαπλασιαστὴς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐπενδύσεως ἐπὶ τοῦ εισοδήματος. Σὲ κάθε χώρα ὑπάρχει μιὰ σχέσις ἐπενδύσεως-καταναλώσεως-εισοδήματος. Ἄν ἀπὸ κάθε μονάδα εισοδήματος καταναλίσκονται τὰ 2/3, τότε ἡ ἀρχικὴ ἐπένδυσις δημιουργεῖ συνέχεια εἰσόδημα ὡς ἀκολούθως

$$1 + 2/3, (2/3)2 + (2/3)3 \dots 1/1 - 2/3 = 3$$

Ἡ ἀρχικὴ μονάδα ἐπενδύσεως δημιουργεῖ τρεῖς μονάδες. Αὐτὸς ὁ πολλαπλασιαστικὸς μηχανισμὸς τοῦ εισοδήματος ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς σὲ κάθε νέα μονάδα ἐπενδύσεως (σωρευτικὸς πολλαπλασιαστὴς).

Ὁ δὲ ἐπιταχυντὴς (Accelerator) εἶναι σὲ κάθε οἰκονομία ἡ σχέσις εισοδήματος πρὸς τὸ ἀναγκαῖο κεφάλαιο (Y/K), δηλ. δY/δK. Ἄν ἡ σχέσις κεφα-

λαίου πρὸς τὸ εἰσόδημα εἶναι 10 πρὸς 1, $Y/K=1/10$, τότε αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος κατὰ μία μονάδα θὰ χρειάζεται δέκα μονάδες κεφαλαίου, αἱ ὁποῖες ζητοῦνται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, μὲ τὴν εἰσαγωγὴν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν (επιταχυντῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου - Foreign Trade Accelerator).

Αὐτοὶ οἱ δύο μηχανισμοὶ προσδιορίζουν τὸν δυναμικὸν μηχανισμόν κάθε ἐθνικῆς οἰκονομίας, μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος (μὲ τὴν ἐπέλευση τῆς περιοδικῆς κυμάνσεως). Ἄλλὰ δὲν δημιουργοῦν πληθωριστικὴν συνολικὴν ἐνεργὸν ζήτησιν. Διατηροῦν συνεχῶς τὴν οἰκονομικὴν καὶ νομισματικὴν ἰσορροπία ἐνεργοῦ ζήτησεως καὶ προσφορᾶς.

Μόνον ἂν στὴν λειτουργία ἐμπλέκονται καὶ πηγὲς πληθωρισμοῦ, τότε αὐτὲς προκαλοῦν τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἰσορροπίας, διότι αὐξάνουν πλεοναστικῶς τὴν συνολικὴν ἐνεργὸν ζήτησιν ἔναντι τῆς προσφορᾶς, δημιουργοῦν τὸ κενὸν (Gap).

Ἔτσι ὁ P. Samuelson (*Economics*, 1967, p. 250) ποῦ ὑποστηρίζει ὅτι οἱ δύο μηχανισμοὶ προκαλοῦν τὸν Πληθωρισμόν, τὴν Excessive Demand, δὲν ἔχει δίκαιον. Ἡ σχετικὴ μικρὴ αὐξησης Τιμῶν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν δὲν εἶναι πληθωριστικὴ. Ἄν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν παρατηρεῖται ἔντονη αὐξηση τιμῶν ὀφείλεται στὶς πληθωριστικὰς πηγὰς καὶ ὄχι στὴν ἀνάπτυξιν καὶ στὸν δυναμισμόν.

Τὰ μέτρα τῆς Ἀντιπληθωριστικῆς Πολιτικῆς ἔρχονται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν Οἰκονομικὸν φιλελευθερισμόν, ποῦ αἱ κυβερνήσεις ἐφαρμόζουσιν. Κατ' ἀρχὴν ἐφαρμόζονται αἱ Ἀρχαὲς τοῦ Οἰκ. Φιλελευθερισμοῦ, ἀλλὰ περιορίζονται στὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς Ἀντιπληθωριστικῆς Πολιτικῆς. Τὰ ὁποῖα ἐνισχύουσιν τὸν Οἰκονομικὸν Φιλελευθερισμόν, ἀφοῦ ἀποσκοποῦν στὴν Νομισματικὴν Σταθερότητα. Γενικώτερα, τὰ μέτρα τῆς Ἀντιπληθωριστικῆς Πολιτικῆς δὲν ἀντιστρατεύονται, ἀλλὰ ἐνισχύουσιν τὸν Οἰκονομικὸν Φιλελευθερισμόν. Συγχρόνως μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται οἱ θεσμοὶ τοῦ Welfare State, ποῦ συμπληρώνουσιν τὸν Οἰκονομικὸν Φιλελευθερισμόν, δὲν τὸν ἀναιροῦν.

V. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προκειμένου γιὰ Ἀντιπληθωριστικὴν Πολιτικὴν, τὸ πρῶτον καθῆκον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι μιὰ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία γιὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν Οἰκονομικῶν Μεταβλητῶν καὶ πρὸ παντὸς τοῦ Τιμαριθμοῦ, μὲ διάκρισιν τῶν Τιμῶν χονδρικοῦ ἔμπορίου καὶ τῶν Τιμῶν εἰδῶν λιανικῆς καταναλώσεως.

Ἡ Ἀντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ εἶναι συνδυασμὸς τῶν κανόνων διαφόρων μορφῶν Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς, ἰδιαιτέρα τῆς Νομισματικῆς, τῆς Πι-

στατικῆς, τῆς Πολιτικῆς Μισθῶν, πού ὠνομάσθη Πολιτικὴ Τιμῶν καὶ Μισθῶν ἢ Εἰσοδηματικῆς Πολιτικῆς.

Ἡ Ἀντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ κινδυνεύει νὰ ὀδηγηθῆ σὲ Ἀντιπληθωρισμὸ (Deflation), ἀλλὰ μπορεῖ ἐγκαίρως νὰ προληφθῆ, ὅταν στὸ ἐπίπεδο τῆς σταθερότητος τῶν Τιμῶν, ὀρισμένα εἶδη πέφτουν στὶς Τιμὲς κάτω τοῦ ὀρίου. Γιὰ κάθε χώρα ὅπου ἐφαρμόζεται ἡ Ἀντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ γίνεται προσαρμογὴ στὶς εἰδικές της συνθήκες, διότι δὲν ἐφαρμόζεται σὰν συνταγή.

Εἶναι παλαιὰ ἡ ἀντίληψις ὅτι τὸ Κράτος γιὰ νὰ προλάβει μιὰ ἀπτόμη ὑψωση Τιμῆς ἐνὸς εἶδους πού σπανίζει συχνά, προμηθεύεται μεγάλες ποσότητες ἢ καὶ ἀποθεματοποιεῖ εἶδη πρώτης ἀνάγκης τὰ ὁποῖα ὁ πληθυσμὸς χρησιμοποιοῖ, ὅπως σῆτον, ἔλαιο, ζάχαρη, πετρέλαιο, βενζίνη. Κατασκευάζει ἀποθήκες κατάλληλες. Γενικῶς λαμβάνει μέτρα ἐφοδιασμοῦ τῆς ἀγορᾶς μὲ ὅλα τὰ πρώτης ἀνάγκης ἀγαθὰ. Διότι ἡ σπάνις ἐνὸς εἶδους θὰ ἀνεβάσει τὴν τιμὴν του ὑψηλά καὶ λόγω συναρτήσεως θὰ παρασύρει τὸν Γενικὸ Τιμάρηθμο ὑψηλότερα. Ὅταν μερικά εἶδη σπανίζουν μὲ τὶς ὀρισμένες τιμές, διανέμει τὶς ὑπάρχουσες ποσότητες μὲ δελτίο οἰκογενειακὸ.

1. Ὁ ἔλεγχος τῶν τιμῶν

Ἡ παλαιότερη μορφή Ἀντιπληθωριστικῆς Πολιτικῆς ὑπῆρξε ὁ ἔλεγχος τῶν Τιμῶν, ὁ καθορισμὸς ἀπὸ τὸ κράτος ὀρισμένων τιμῶν ὀρισμένων εἰδῶν καὶ τὸ ποσοστὸν κέρδους ἐφ' ὄλων τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ γρήγορα αἱ Τιμὲς χαλαρώνονταν ἢ ὀρίζονταν νέες Τιμὲς διότι ὀρισμένα εἰσαγόμενα εἶδη εἶχαν ὑψηλότερα τιμολόγια. Ὅρισμένες Κυβερνήσεις διέτασαν ἐπιτυχῶς τὸ πάγωμα ὄλων τῶν Τιμῶν γιὰ μιὰ περίοδο ἐξ μηνῶν. Ἀλλὰ ὁ ἔλεγχος τῶν Τιμῶν δὲν μπόρεσε νὰ στερεωθῆ. Διότι ἡ σπάνις ὀρισμένων εἰδῶν γρήγορα περνοῦσαν στὴν μαύρη ἀγορὰ γιὰ ὑψηλὲς τιμές. Ἐπίσης ζητοῦσαν οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὑψηλότερες τιμές, διότι τὸ κέρδος δὲν κάλυπτε πολλὰς δαπάνες. Καὶ ἐπειδὴ ἡ μιὰ Τιμὴ ἀνέλκει τὶς ἄλλες λόγω συναρτήσεως, γρήγορα αἱ Τιμὲς τῆς ἀγορᾶς ὑψώνονταν ἀπροσδόκητα. Ἄν τὸ σύστημα τοῦ Ἐλέγχου Τιμῶν δὲν στερέωσε, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι αἱ Τιμὲς ὀρισμένων εἰδῶν ἢ ὑπηρεσιῶν πρέπει νὰ ἀποσυρθοῦν, διότι ἐλεύθερες Τιμὲς σὲ ὀρισμένα εἶδη προκαλοῦν τὸ αἶσθημα τοῦ Δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς τάξεως. Ὁ ἔλεγχος τῶν Τιμῶν δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν συγκράτηση τοῦ Πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ εἶναι καὶ θέμα Δικαιοσύνης, διότι ἀλλοιῶς θὰ ἦταν τὰ εἶδη ἀπρόσιτα στὸ μέσο καὶ τὸ κατώτερο εἰσόδημα. Προπαντὸς ὀρισμένων εἰδῶν τοῦ Δημοσίου, ὅπως ἡ συγκοινωνία, τὸ φῶς, τὸ νερὸ. Ἡ αἰσχροκέρδεια εἶναι εἰδεχθὴς μορφή ἀδικίας.

Ἀλλὰ ὁ ἔλεγχος Τιμῶν χρειάζεται συστηματικὴ ἐφαρμογή. Χρειάζεται μιὰ μόνιμη Ἐπιτροπὴ Τιμῶν σὲ κάθε Νομαρχία, ἀποτελουμένη ἀπὸ εἰδικούς,

ένα δημόσιο υπάλληλο, ένα έμπορο, ένα έργατοϋπάλληλο, ένα οικονομολόγο, ένα νομικό, πού θα εισηγούνται στον Νομάρχη αιτιολογημένα για κάθε μεταβολή, χωρίς να περιμένει αίτησιν τών ενδιαφερομένων, με γραφεΐον παραπόρων. Και με δύο 'Ανώτερες 'Επιτροπές 'Αθήνας, Θεσσαλονίκης και ή αιτιολογημένη απόφαση τής έπιτροπής να δημοσιεύεται στον ήμωρησιο Τύπο.

Τò Κράτος μπορεί να όρίζει Τιμή για όρισμένα βασικά είδη. 'Ελεγχος Τιμών σημαίνει ότι τò Κράτος παρακολουθεΐ την έλεύθερη διαμόρφωση Τιμών και παρεμβαίνει όταν παρουσιασθΐ άνωμαλία ή έλλειψις αγαθών. 'Ο καθορισμός ποσοστοϋ Κέρδους είναι όρθός από οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής άπόψεως. 'Η έκμετάλλευσις τής ανάγκης και ή άνήθικη κερδοσκοπία προσβάλλει τò Δίκαιον και την κανονική λειτουργία τής οικονομίας διαστρέφουσα την φυσική κατεύθυνσή της.

Στήν περίοδο πληθωρισμοϋ και έλέγχου Τιμών εμφανίζεται τò φαινόμενο τής Παραγοράς και τής Μαύρης 'Αγοράς. 'Η ποινικοποίησης τών παρανόμων πράξεων δέν είναι ό σκοπός τής 'Αντιπληθωριστικής Πολιτικής. Γι' αυτό τò Κράτος άναζητεΐ τις πηγές Πληθωρισμοϋ, τις καταστέλλει και άποφεύγονται αι διώξεις. 'Η έγκαιρη προμήθεια αγαθών είναι ό ρόλος τοϋ Κράτους.

Τò Κράτος όταν αντιμετωπίζει έλλειψη όρισμένων αγαθών (φάρμακα κλπ.), καταφεύγει στην συνδρομή άλλων φιλικών κρατών. 'Ακόμη χρησιμοποιεί τόν Στρατό για την εκπλήρωση μιās ανάγκης ή προβαίνει και στην έπιστράτευση όταν έκτακτη ανάγκη τò επιβάλλει. 'Ακόμη επιβάλλει και δελτίο Καταναλώσεως όρισμένων άνεπαρκών ειδών. Τά μέτρα αυτά δέν εκπληρώνουν μόνο λόγους Κοινωνικούς αλλά και οικονομικούς. 'Η καλή Οικονομία στηρίζει και καλήν Δημοσία Οικονομία, και τά δύο Καλό Κράτος.

2. Αί πιστώσεις (αϋξομειώσεις προεξοφλητικοϋ τόκου)

Στήν σύγχρονη Οικονομία τής ελευθέρας αγοράς, αι Πιστώσεις άποτελοϋν σπουδαίο παράγοντα, με τά πολλά πιστωτικά ιδρύματα και την άπειρία τών μορφών τών πιστωτικών συναλλαγών. Και μόνο αι Πιστώσεις άποτελοϋν ένα παράγοντα δημιουργίας Excessive Demand, δηλαδή πηγήν Πληθωρισμοϋ, υπερβάσεως τής 'Ενεργοϋ Ζητήσεως έναντι τής άξίας τής Προσφοράς. 'Ο έλεγχος συνεπώς τών Πιστώσεων άποτελει σπουδαίο μέσον άσκήσεως 'Αντιπληθωριστικής Πολιτικής. Χρειάζεται μεγάλη ικανότητα στο σύγχρονο κράτος να θέσει υπό τόν έλεγχό του τις Πιστώσεις ώστε να κρατεΐ διαρκώς σταθερό τò νόμισμα και σε Γενικό επίπεδο τών Τιμών.

'Από την Θεωρητική Οικονομική είναι γνωστό τò παράδειγμα τοϋ φαινομένου τών Πιστώσεων, πού παριστάνονται ως άνεστραμμένη σβούρα, τής όποίας ή μετάλλινη αΐχμη παριστᾶ την κυκλοφοροϋσα ποσότητα χρήματος,

δλος δὲ ὁ ὄγκος τῆς σβούρας παριστάνει τὸν ὄγκο τῶν Πιστώσεων σὲ μιὰ Οἰκονομία.

Ἐπομένως, ὁ προεξοφλητικὸς τόκος, ποὺ ἐξηγοῦμε εἰς τὰ ἐπόμενα, εἶναι ἓνα μέσο γιὰ τὸν ἔλεγχο ὄχι μόνον τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος, ἀλλὰ καὶ τῶν Πιστώσεων. Θὰ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἄλλα μέσα, π.χ. ἡ Ἐγγύησις Τραπεζίης ἢ ἡ καταβολὴ ἐνὸς μέρους τῆς ἀξίας τῆς συναλλαγῆς ἢ καὶ ἄλλα μέσα.

Ἐπομένως, ὁ προεξοφλητικὸς Τόκος ἦταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ricardo γνωστὸς ὡς μέσον ρυθμίσεως τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος. Ὁ Προεξοφλητικὸς Τόκος ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Κράτος, τὴν Κεντρικὴν Τράπεζα, ἦταν ἀνεκτὸς καὶ ἀπὸ τοὺς κλασσικοὺς ποὺ ἦταν κατ' ἀρχὴν ἐναντίον τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως στὴν Οἰκονομίαν.

Ἀνάλογα ὀρίζονταν καὶ ὁ Τόκος τῶν τραπεζικῶν Πιστώσεων. Ἦταν εὐκόλο καὶ ἀποτελεσματικὸ μέσον περιορισμοῦ τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος, ἀλλὰ καὶ συχνὰ ὁ Τόκος ἐλαττωνόταν γιὰ νὰ διοχετεύεται στὴν Οἰκονομία περισσότερο χρήμα, γιὰ νὰ κρατεῖ ἔτσι τὴν Νομισματικὴ Ἴσορροπία, τὴν σταθερότητα τῶν Τιμῶν. Ὁ Τόκος σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ Ποσοστὸ ἀσφαλείας ὑποχρέωσεως τῶν τραπεζῶν ὅπως τηροῦν χρῆμα στὴν διάθεσίν των (20% ἢ 18%) (Margin Requirement) ἀποτελοῦσαν μέτρα γιὰ τὴν ρύθμιση τῆς ποσότητος κυκλοφορίας καὶ τοῦ ὕψους τῶν Τιμῶν. Στις μέρες μας ἡ Νότιος Ἀφρική ὄρισε 25% τὸν τόκο, λόγω ἐκτάκτου ἀνάγκης, γιὰ νὰ μὴ φύγουν τὰ κεφάλαια ποὺ εἶναι κατατεθειμένα στὶς τράπεζες τῆς χώρας.

Στὸ παρελθόν, κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, τὰ Κράτη, αἱ Κυβερνήσεις θεωροῦσαν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς σταθερότητος τῶν Τιμῶν ἦταν πρωταρχικὸ καθήκον τους, διότι μὲ τὴν σταθερότητα τοῦ Νομίσματος τῆς χώρας τους ἐξασφάλιζαν καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ Κράτους καὶ τὴν πρόοδο τῆς Οἰκονομίας. Ἐνῶ στὴν ἐποχὴ μας αἱ Κυβερνήσεις ποὺ ἔχουν σκοπὸ τὴν διατήρησιν τῆς Ἐξουσίας συχνὰ παραβιάζουν τὸν κανόνα τοῦτον. Παρεξήγησαν τὴν ἀντίληψιν τοῦ Keynes πού, προκειμένου γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Πλήρους Ἀπασχολήσεως, δίδασκε ἀνορθόδοξα δημόσια Οἰκονομικά, ἔστω καὶ μὲ προσωρινὸ Πληθωρισμὸ. *Μετέβαλαν τὴν ὀρθὴ ἀρχὴν τοῦ Keynes σὲ γενικὸν κανόνα Πληθωρισμοῦ καὶ Μοναρχισμοῦ.*

Μάλιστα τὸν Πληθωρισμὸν τὸν θεωροῦν ὡς κίνητρο τῆς ζωνρότητος τῆς Οἰκονομίας. Ὁ Τόκος καὶ αἱ Τραπεζικὲς Πιστώσεις εἶναι σπουδαῖα μέσα κινητοποίησης τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς Ἀπασχολήσεως στὴν χώρα, ἔχοντας ὡς δείκτη τὴν σταθερότητα τῶν Τιμῶν τῆς χώρας, τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπία.

Κι ὅμως ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι καὶ μετὰ τὴν ὑψωση τοῦ Τόκου ἢ Ζήτησις Πιστώσεων συνεχίζεται, διότι ὁ τόκος δὲν ἐμποδίζει τὸν ἐπιχειρηματία νὰ ἐκτελέσει τὸ οἰκονομικὸν του σχέδιον.

Πολὺ ὀρθὰ στὸν ὑπολογισμὸ τῆς κυκλοφορούσης ποσότητος περιλαμβά-

νονται και αι Καταθέσεις ύψεως, διότι και αυτές είναι χρήμα, αφού μεταβάλλονται ανά πάσαν στιγμήν σε ρευστό χρήμα. Ο στόχος είναι ή σταθερότης των Τιμών, ή ποσότης τής κυκλοφορίας και αι καταθέσεις ύψεως είναι τὰ Μέσα, βσα κι αν είναι. Στην άκμή τής Οικονομίας, οι Τράπεζες επιβάλλουν τόν περιορισμό, ύποχρεωμένες από τήν Κεντρική Τράπεζα να διατηροῦν αὐστηρά τὸ ποσοστὸ ἀσφαλείας (Reserve ή Margin Requirement). Τὸ 1934 ή Κυβέρνησις τῶν ΗΠΑ με Νόμον (Securities Exchange Act) ἐπέβαλε ποσοστὸ ἀσφαλείας ὄχι μόνο στις Τράπεζες ἀλλὰ και στους Χρηματιστές, και στις μεγάλες ἐπιχειρήσεις (Κ. Kurihara, *Monetary Theory and Public Policy*, 1951/67, p. 79).

Όταν ή ζήτησις χρήματος είναι μεγάλη οι ἔμπορικὲς τράπεζες καταφεύγουν στην Κεντρική Τράπεζα, ή ὁποία με τὸ ἐκδοτικὸ προνόμιό της χορηγεῖ χρήμα, διατηρώντας σταθερὸ τὸ Νόμισμα τής χώρας. Και τότε ἐφαρμόζει Ἐντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ.

Τὸ Κράτος διὰ τής Κεντρικῆς, Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, ἔχει και ἄλλον τρόπο νὰ αὐξήσει ή νὰ ἐλαττώσει τήν ποσότητα τής κυκλοφορίας. Πωλεῖ και ἐκδίδει ἔντοκα γραμμάτια ή ἄλλους τίτλους και περιορίζει τήν κυκλοφορία ή ἀγοράζει τίτλους γιὰ νὰ αὐξήσει τήν κυκλοφορία (Open Market Operations).

Με τοὺς κρατικὸς τίτλους και τὰ ἔντοκα γραμμάτια οι ἔμπορικὲς τράπεζες μποροῦν νὰ κάνουν πράξεις ἀντίθετες τής Κεντρικῆς Τραπεζῆς, με ἀποτέλεσμα ἀντίθετο στην Ἐντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ. Γι' αὐτὸ χρειάζεται συστηματικὴ διαχείριση τῶν κρατικῶν τίτλων και ὁδηγίες πρὸς τις Ἐμπορικὲς Τράπεζες. Ἄλλοιῶς ὅλοι οι κρατικοὶ τίτλοι πρέπει νὰ συγκεντρώνονται στην Κεντρικὴ Τράπεζα. Ὅταν οι κρατικοὶ τίτλοι βρίσκονται στὰ χέρια ιδιωτῶν δὲν μποροῦν νὰ ὑπόκεινται στὸν Ἐντιπληθωριστικὸ ἔλεγχο.

Ἡ προσφορά ἐπίσης συναλλάγματος στην Κεντρικὴ Τράπεζα, με τήν προκαλουμένην αὐξησιν τής κυκλοφορίας χρήματος μπορεῖ νὰ ἐξουδετερώσει τήν Ἐντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ. Τότε ή Κεντρικὴ Τράπεζα δι' ἄλλων μέσων μπορεῖ νὰ ἀποσύρει ἀπὸ τήν κυκλοφορία ἰσόποσον χρήμα.

Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα μπορεῖ νὰ χειρισθῆ και τὰ Συναλλαγματικὰ Ἀποθέματα και τὸν χρυσὸν ἐν ἀνάγκη προκειμένου νὰ ἐφαρμόσει Ἐντιπληθωριστικὴ Πολιτικὴ.

Ἡ σύναψις ἐξωτερικῶν κρατικῶν δανείων μπορεῖ με τήν αὐξηση τής κυκλοφορίας, νὰ ἐξουδετερώσει και τὸν ὑψηλὸ Τόκο, και νὰ ἀσκήσει πληθωριστικὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ Πολιτικὴ διαφοροποιήσεως τῶν Ἐπιτοκίων ἔχει περιεχόμενο και σημασία οικονομικὴ γιὰ τήν Σταθεροποίηση και τήν Ἀνάπτυξη, διότι αι Πιστώσεις διαφέρουν στὸν σκοπὸ και στην ἀπόδοσή τους. Ἡ διαφοροποίησις μπορεῖ νὰ ποικίλλει ἀπὸ 5 ἕως 30%, γιὰ τις βραχυχρόνιες ἔμπορικὲς πιστώσεις πού ἔχουν ἄμεσα κέρδη, και γιὰ τις μακροχρόνιες βιομηχανικὲς Πιστώσεις πού δὲν

έχουν άμεσα Κέρδη, για τις όποτες έπιβάλλονται χαμηλά έπιτόκια, άκόμη και χάρητα χρόνο άνευ τόκων. Τό τραπεζητικό σύστημα μπορεί νά λειτουργεί με μέση άπόδοση τών Καταθέσεων. Τά έξοδα τών τραπεζητικών συναλλαγών πρέπει νά είναι άπολύτως περιορισμένα, για νά μήν έμποδίζουν τις συναλλαγές.

Τό μέτρο τής διαφοροποιήσεως τών Ἐπιτοκίων μπορεί νά συνδυασθῆ και με τήν αύξομείωση του Ἐπιτοκίου για τήν ρύθμιση τής ποσότητας κυκλοφορίας.

Τά πιστοδοτούμενα κεφάλαια δέν πρέπει νά μένουν άδρανῆ και άγονα, όσο σκληρό και άν είναι τό μέτρο έξοφλήσεως.

Τήν Πολιτική αύτή μόνο τό κράτος έχει τήν δυνατότητα και τήν άντικειμενικότητα νά εφαρμόσει· ή Regulation είναι άνάγκη. Οί Τράπεζες θά δημιουργούσαν εύνοιες και διαμαρτυρίες και ζημίες στην Ἐθνική Οίκονομία.

Πρόβλημα προβάλλει, άν είναι δυνατή ή έπιθυμητή ή συνδυασμένη πολιτική τών πέντε μεγάλων βιομηχανικών κρατών (ΗΠΑ, Ἀγγλία, Ἰαπωνία, Γερμανία, Γαλλία) για τήν μείωση (ή αύξηση) του προεξοφλητικού Τόκου. Ἡ μείωσις ή αύξησις του προεξοφλητικού Τόκου έξαρτάται από τήν τακτική τών Ἡνωμένων Πολιτειών. Διότι τό Ἐλλειμμα του Προϋπολογισμού τών ΗΠΑ συνδέεται με τά έπιτόκια.

Ἡ πολιτική τών ΗΠΑ είναι άδιάφορη για τό άποτέλεσμα του Προϋπολογισμού, εφαρμόζοντας Ἀντιπληθωριστική Πολιτική, Ἀναπτυξιακή, Ἀπασχολήσεως και ύψώσεως Παραγωγικότητος. Αύξομειώνει τόν Τόκον άναλόγως τών άναγκών, έστω και άν προκληθῆ μεγαλύτερο Ἐλλειμμα στον Προϋπολογισμό. Ὁ σκοπός τήν ένδιαφέρει. Δέν μπορεί νά συμπίπτει ή Πολιτική όλων ή τών πέντε. Συνεπώς ή πολιτική του προεξοφλητικού τόκου σε κάθε χώρα μπορεί νά διαφέρει (σχετικό σημείωμα στους *Financial Times*, 17 Ἰαν. 1986).

3. Καταναλωτικές πιστώσεις

Αί καταναλωτικές πιστώσεις είναι μεγάλο τμήμα τών καθημερινών συναλλαγών, ιδίως με δόσεις έξοφλήσεως όλου του ποσού. Ἐπειδή άναφέρονται σε άκριβά καταναλωτικά είδη (ψυγεΐα, κουζίνες, τηλεοράσεις, ραδιόφωνα και πλυντήρια) που έχουν άνάγκη οί νοικοκυρές, ή αξία τών συναλλαγών είναι μεγάλη. Στις συναλλαγές αυτές μπορούν νά συναντηθοϋν Buyers' and Sellers' Inflation. Γι' αυτό, και για περιορισμό τής ένεργου ζήτησεως, τό κράτος ύποχρεώνει στην καταβολή τής πρώτης δόσεως άμέσως. Ἄν ή πρώτη δόσις είναι αύξημένη, τότε γίνεται περιορισμός και τών άνευ χρήματος συναλλαγών και τής πληθωριστικής πιέσεως.

Τά είδη αυτά, που ύπόκεινται στις καταναλωτικές πιστώσεις, έπειδή άποτελοϋν σημαντικό τμήμα τών καθημερινών συναλλαγών, πρέπει νά περιλαμ-

βάνονται στο λεγόμενο «καλάθι τῆς νοικοκυρᾶς», γιὰ τὸν ὑπολογισμό τοῦ τιμαριθμοῦ λιανικῆς καταναλώσεως.

Οἱ καταναλωτικὲς πιστώσεις χρησιμοποιοῦνται κυρίως στὶς ἀναπτυσσόμενες χώρες (στὶς ἀναπτυγμένες χώρες οἱ καταναλωταὶ ἔχουν τὸ ἀπόθεμά τους γιὰ νὰ ἀγοράσουν τὰ ἀναγκαῖα αὐτὰ εἶδη τοῖς μετρητοῖς ἢ μὲ ἐπιταγές). Τὰ εἶδη αὐτὰ καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος τῶν συναλλαγῶν καὶ εἶναι σημαντικὴ πηγὴ πληθωρισμοῦ, ὅθεν σοβαρὸν τμῆμα ὅπου ἀσχεῖται ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ. Ἡ πίστις καὶ ἡ πίστωσης εἶναι ἰσχυρὸς παράγων τῶν συναλλαγῶν. Ἄλλὰ καὶ ὁ περιορισμὸς εἶναι ἀπαραίτητος γιὰτι δχι μόνο μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ πτωχεύσεις, ἀλλὰ νὰ ὀδηγήσει καὶ σὲ πληθωρισμό. Ὁ καθορισμὸς 10 ἢ 20 ἢ 25% τῆς πρώτης δόσεως ἔχει μεγάλη συνέπεια στὴν ποσότητα τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς κυκλοφορίας. Οἱ ἐμπορικὸι οἴκοι μποροῦν νὰ ὑποβάλλουν μηνιαῖες καταστάσεις τῶν συναλλαγῶν μὲ πιστώσεις εἰς δόσεις, ὥστε τὸ κράτος νὰ γνωρίζει καὶ νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἀγορὰ στὸν τομέα αὐτὸν καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ βοηθήσει.

4. Τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων

Σπουδαῖον μέσον ἀσκήσεως ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ ρύθμις αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴν ἀποτελοῦν πληθωριστικὴν πηγὴν. Ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος τοῦ φυσικοῦ προσώπου εἶναι τὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖον ἀσχεῖται ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ. Εἶναι φυσικὸ τὰ κέρδη τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν τὸ ποσὸν τῆς συντήρησης τῆς οἰκογένειας νὰ διατίθενται ἄφθονα καὶ σὲ δαπάνες πολυτελείας (ἀσχεῖται δηλ. Buyers' Inflation of Affluent Society). Ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ τὰ κέρδη του εἶναι ἡ κινητήρια δύναμις τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας, συνεπῶς ὁ χειρισμὸς τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἐπιχειρηματίου πρέπει νὰ γίνεται μὲ σύνεση χωρὶς νὰ δεσμεύεται τὸ εἰσόδημά του καὶ νὰ ἀπογοητεύεται στὴν δράση του.

Ὅταν μέρος τῶν κερδῶν διατίθεται σὲ ἐπενδύσεις, αὐτὲς δὲν πρέπει νὰ φορολογοῦνται διότι αὐξάνουν τὴν ἀπασχόληση καὶ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος πρέπει νὰ γίνῃ διάκρισις. Ἐνα μέρος (10%) πρέπει νὰ ἐξαιρεῖται τῆς φορολογίας, ὅπως ὅλων τῶν ἐργαζομένων. Ἀπὸ τὸ 10% ὡς τὸ 50% πρέπει νὰ φορολογεῖται μὲ ἐνιαῖο ποσοστὸ φορολογίας 25%, τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῶν κερδῶν, ἀπὸ 50%, ἀν κατατίθεται στὴν τράπεζα δεσμευμένον, ποῦ θὰ ἀποσύρεται μετὰ ἓν ἢ δύο ἔτη, θὰ ἀπαλλάσσεται τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος, διότι θὰ εἶναι στὴ διάθεση τῆς οἰκονομίας. Ἄν δὲν κατατίθεται στὴν τράπεζα, τότε θὰ φορολογεῖται μὲ 40% φόρο.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐφαρμόζεται δικαιοσύνη καὶ συγχρόνως ἀσχεῖται ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ. Συγχρόνως ἀσχεῖται χαλαρὴ ἀναδιανομὴ τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ὑψηλὴ φορολογία δὲν εἶναι ἀνεκτὴ, οὔτε καὶ ἐπιτυγχάνει τὸν σκο-

πό της διότι στερεῖ τὸν ἐπιχειρηματία ἀπὸ τὰ κέρδη του, πού αὐτὸς μὲ τὴν ἱκανότητα δημιουργήσε. Ἡ ὑψηλὴ φορολογία δὲν ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸ της, ἀλλὰ αὐξάνει τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους καὶ δι' αὐτῶν τὰ ἔξοδα, τὶς δαπάνες του. Ἄν τὸ κράτος ἔχει ἀναγκαῖες δαπάνες, τότε ἡ φορολογία πρέπει νὰ ἐξαιρεῖ ἀπὸ ὄλους εἰσόδημα ποσοστὸ μεγαλύτερο, γιὰ νὰ καλύπτουν ὄλοι τὶς οἰκογενειακὰς τους ἀνάγκες.

Ἡ μεγάλη φορολογία δημιουργεῖ μεγάλα γενικὰ ἔξοδα παραγωγῆς στὸν δημόσιο καὶ τὸν ἰδιωτικὸ τομέα. Ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία μπλοκάρεται καὶ δὲν ἔχει ἀνταγωνιστικότητα.

Τὸ σύστημα τῆς ὑψηλῆς φορολογίας ἔχει μὲν σκοπὸ κοινωνικὸ ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ δὲν γίνεται ἀναδιανομή, παρὰ αὐξάνει τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους. Καταντᾷ τότε, τὰ μεγάλα ἔσοδα νὰ δημιουργοῦν μεγάλα ἔξοδα τοῦ κράτους, πού ἔχουν τὸν χαρακτῆρα σπατάλης. Ἡ σπατάλη εἶναι εὐκολὴ στὴ διαχείριση τοῦ δημοσίου χρήματος. Μὲ τὸν ὑποδεικνυόμενον τρόπο αὐξάνουν αἱ ἀποταμιεύσεις, αἱ ὁποῖες εἶναι τόσο ἀναγκαῖες γιὰ ἐπενδύσεις. Ὁ ριζικὸς περιορισμὸς τῶν κερδῶν περιορίζει καὶ τὴν κατανάλωση, ἰδίως εἰδῶν πολυτελείας, καὶ δραστικὰ περιορίζει τὴν Excessive Demand.

Ὁ μέτριος φόρος δὲν συντρίβει τὴν θέληση τοῦ ἐπιχειρηματίου νὰ ἐργασθῆ. Ἐνῶ ὁ μεγάλος φόρος ὀδηγεῖ τὸν φορολογούμενον σὲ πολλοὺς τρόπους διαφυγῆς τῆς φορολογίας. Ἡ προσωρινὴ ὑποχρεωτικὴ ἀποταμίευσις δὲν εἶναι καταπιεστικὴ γιὰ τὸν ἐπιχειρηματία, ἐνισχύει δὲ τὴν ἐπένδυσιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἡ γενικὴ ἀπαλλαγὴ ποσοστοῦ 10% τοῦ φόρου εἰσοδήματος εἶναι τόσο δίκαιη.

5. Οἱ ἀμοιβὲς τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν

Οἱ ἀμοιβὲς τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν ἔχουν τὸν ἴδιον χαρακτῆρα μὲ τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων. Εἶναι μικρὴ πηγὴ πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπισημονικὴ συνέπεια τὴν ἀναφέρουμε περισσότερο γιὰ τὴν δίκαιη ρύθμιση τοῦ φόρου καὶ ὡς μέσον ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς. Κατ' ἀρχὴν χρειάζονται ἔγγραφες ἀποδείξεις γιὰ κάθε ἀμοιβή, μὲ ποινικὰς συνέπειες γιὰ κάθε παράβαση. Τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς, τὸ κατώτατον, πρέπει νὰ κανονίζεται δίκαια, νὰ εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὸν ἐλάχιστον ἡμερησίον μισθὸ ἐνὸς μισθωτοῦ. Ἐλεύθερες ἀμοιβὲς χωρὶς ἀποδείξεις ἔχουν μόνον δημιουργοῦν φορολογικὴ διαφυγή, ἀλλὰ περισσότερο διότι ἀφήνουν τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων ὑπερκερδῶν πού διαφεύγουν τὸν ἔλεγχον καὶ προσβάλλουν τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην.

Ἡ φορολογία τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν πρέπει νὰ ἱκανοποιεῖ τὸ αἶσθημα δικαίου καὶ τὴν ἀντιπληθωριστικὴν πολιτικὴν. Τὰ φορολογικὰ τεκμήρια εἶναι ἀπαράδεκτα καὶ προσβάλλουν τὸ κοινὸ αἶσθημα δικαίου. Τὸ σύστημα φορολογίας πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ὅπως καὶ τῶν κερδῶν τῶν ἐπιχειρήσεων μὲ περισσότερο πνεῦμα ἐπιεικίας.

6. Μισθοί και ήμερομισθία

Οί μισθοί και τὰ ήμερομισθία ύπήρξαν κατά τούς νεωτέρους χρόνους ύποπτη πηγή πληθωρισμού. Άπό τήν θεωρητική είναι γνωστό ότι οί μισθοί διαμορφώνονται περι τόν όριακό κατώτατο μισθό παραγωγικότητας στο επίπεδο συντηρήσεως. Και ότι αν ή εργατική τάξη με άγώνες και τό κράτος με τόν Νόμο επιβάλλει άνωτέρους τής όριακής παραγωγικότητας, τελικώς θα διαμορφωθή περι τό όριο τής παραγωγικότητας, με πρόκληση άνεργίας ή πληθωριστικής πιέσεως επί τών τιμών. ("Όρα και 'Α. Σίδεργ, *Ίστορία Οίκονομικών Θεωριών. Αί περι Μισθοῦ Θεωρία*).

Έπί ένα αιώνα οί μισθοί στην Εύρώπη έχουν βελτιωθή άνώτερον τοῦ επιπέδου συντηρήσεως. Τοῦτο αποδίδεται στην ύψωση τής όριακής παραγωγικότητας τοῦ μισθωτοῦ, πού είναι συνάρτησις πολλών παραγόντων. Οί μισθοί αὐτοί, όπως άπό τήν φύση τής οίκονομίας διαμορφώνονται, δέν μπορούν ν' είναι πηγή πληθωρισμοῦ. Και αν άκόμη ή κρατική ρύθμισις είναι άνωτέρα, αὐτή είναι προσωρινή. Η προσωρινή πηγή κλείνει άμέσως και άπομένουν οί άλλες μόνιμες πηγές πού θα έξετάσουμε στα έπόμενα τμήματα τής μελέτης.

Δηλαδή, αν αί συλλογικές συμβάσεις ή κρατική πολιτική μισθών είναι άνώτερη τής όριακής παραγωγικότητας, αί αύξομειώσεις τών τιμών και τής ζητήσεως τών διαφόρων ειδών έπαναφέρουν τήν σχέση κόστους και τιμών σε επίπεδο λειτουργίας τών επιχειρήσεων με περιθώριο κέρδους.

Αί μεγάλες και διαρκείς πηγές πληθωρισμοῦ διαμορφώνουν τιμές ύψηλότερες τών μισθών και αν άκόμη ρυθμίσθηκαν άπό τό κράτος. Με τίς άνωτέρω παρατηρήσεις ύποστηρίζουμε ότι οί μισθοί δέν είναι πηγή πληθωρισμοῦ. Άσφαλώς οί μεγάλοι μισθοί διαμορφώνονται άπό άλλους παράγοντες, και επειδή είναι άνώτεροι τοῦ όριου παραγωγικότητας, άποτελούν πηγήν πληθωρισμοῦ. Όμοιάζουν με τὰ κέρδη τών επιχειρήσεων.

Συνεπώς ή ιδέα τής προσαρμογής τών μισθών στον διαμορφούμενο τιμάριθμο είναι όρθή όχι μόνο άπό κοινωνικής άπόψεως, αλλά και άπό οίκονομικής, διότι με τήν ύψωση τοῦ τιμαρίθμου έλαττώνεται ή καταναλωτική δύναμις και πρέπει νά έπαναφερθῆ στο επίπεδο ίσοροπίας.

Η πείρα τής προσαρμογής τών μισθών στον τιμάριθμο έφερε εις φῶς μερικά ζητήματα. α) Δέν γίνεται ή προσαρμογή όλων τών απαιτήσεων, μισθών και συντάξεων. β) "Ότι όλες αί επιχειρήσεις δέν είχαν προσαρμογήν τής τιμής στα προϊόντα τους στην έξέλιξη τοῦ τιμαρίθμου. γ) Τά συγκεντρωμένα ποσά εκ τής προσαρμογής, όταν γίνεται άναδρομικά, ριπτόμενα στην αγορά, προκαλοῦν ζωνρότητα και μικρή αύξηση τιμών, δηλαδή πληθωρισμόν. Διά τήν άκρίβειαν, αί τιμές αύξάνουν με τήν πρόκληση ζητήσεως. Δηλαδή προκαλείται πληθωρισμός δευτερογενής. Οί λόγοι αὐτοί επέβαλαν στην Ίταλική κυβέρνηση (Κράξι) νά έλαττώσει τήν προσαρμογήν κατά τό ήμισυ τής διαφορᾶς τοῦ τιμαρίθμου (Αὔγ. 1985).

Τὸ σύστημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν μισθῶν ἀνάλογα μὲ τὴν δυναμικότητα τῶν κλάδων ἢ τῶν ἐπιχειρήσεων, μολονότι μέσα στὰ ὄρια τῆς παραγωγικότητας, θὰ προκαλοῦσε πληθωρισμὸ ἀπὸ τοὺς ὑψηλότερους μισθοὺς τῶν ἀποδοτικωτέρων ἐπιχειρήσεων καὶ κοινωνικὴ ἀναστάτωση, διότι ὅλοι οἱ μικρόμισθοι θὰ κατέρχονταν σὲ ἀπεργίες γιὰ τὴν ἐξίσωση τῶν μισθῶν πρὸς τοὺς μεγάλομισθοὺς.

Ἐκ τῆς συνθήκης αὐτῆς προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ κράτος στὸ ζήτημα τῶν μισθῶν πρέπει νὰ εἶναι εὐαίσθητο. Καὶ ἂν στὸν καθορισμὸ τῶν μισθῶν τὰ ἔξοδα παραγωγῆς ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων εἶναι ἀσύμφορα γιὰ ὀρισμένες ἐπιχειρήσεις, τὸ κράτος πρέπει νὰ ἀπαλλάσσει αὐτὲς ἀπὸ τοὺς φόρους, ἀκόμη καὶ νὰ ἐρχεται ἀρωγὸν μὲ ἐπιδότηση (ὅπερ σημαίνει ὅτι οἱ μισθοὶ ὀρίσθησαν ἀνώτεροι τοῦ ὀρίου, ἐπεβλήθη δηλαδὴ πληθωριστικὰ πληθωρισμός, τὸν ὁποῖον πληρώνει τὸ κράτος μὲ τὴν ἐπιδότηση).

Εἰδικώτερα ὑποστηρίζουμε ὅτι στὴν περίοδο ἀνεργίας, ἐπειδὴ οἱ διευθυνόμενοι μισθοὶ δημιουργοῦν ἔξοδα παραγωγῆς ἀσύμφορα γιὰ νέες ἐπιχειρήσεις, μὲ Νόμο καὶ τὴν συναίνεση τῶν ἐνδιαφερομένων, νὰ ἐπιτρέπεται ἡ πρόσληψις μὲ μισθοὺς κατωτέρους τῶν θεσμοθετημένων, ὥστε νὰ δημιουργοῦνται νέες ἐπιχειρήσεις καὶ νὰ αὐξάνει ἡ ἀπασχόλησις, καὶ ἀσφαλῶς καὶ τὸ ἔθνικὸ εἰσόδημα, χωρὶς κίνδυνον δημιουργίας πηγῆς πληθωρισμοῦ. Ἡ ἰσχὺς τῶν συμβάσεων αὐτῶν νὰ εἶναι χρόνου περιορισμένου, ἀνανεουμένων ἐφ' ὅσον αἱ συνθήκες τὸ ἐπιβάλλουν. Τὸ σύστημα τῶν ἐπιχορηγομένων συμβάσεων ἐργασίας δημιουργεῖ πηγὴν πληθωρισμοῦ κατὰ τὸ συνολικὸν ποσὸν τῆς ἐπιδότησεως ἐπιχορηγήσεως.

Στὸ θέμα τῆς προσαρμογῆς τῶν μισθῶν στὸν τιμὰριθμο προτείνουμε πειραματικῶς τὴν ἐξῆς μέθοδον. Αἱ αὐξήσεις ποῦ θὰ δοθοῦν νὰ μὴν δοθοῦν στὰ χέρια τῶν μισθωτῶν, ἀλλὰ νὰ κατατεθοῦν ἐπ' ὀνόματί τους στὶς τράπεζες κατὰ τὴν προτίμησίν τους, ὥστε νὰ μὴν αὐξηθῇ ἡ ἐνεργὸς ζήτησις. Κατὰ τὴν γνώμη μας, ὁ πληθωρισμὸς θὰ συνεχισθῇ ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν πληθωρισμοῦ. Ἡ ἀκόμη ἐπὶ ἓνα ἔτος νὰ μὴν δοθῇ καμμία αὐξηση. Ὁ πληθωρισμὸς θὰ συνεχισθῇ ἀπὸ τὶς πραγματικὰς πηγὰς πληθωρισμοῦ, ὅπως ἐξηγήσαμε καὶ θὰ ἀναφέρουμε στὰ ἐπόμενα.

Γιὰ τὴν σχέση τῶν μισθῶν καὶ πληθωρισμοῦ, ὁ Aubrey Jones ἔγραψε τὸ *The New Inflation* (1973), μὲ τὸ ὅποῖον συνοπτικὰ ἀσχολούμεθα κατωτέρω.

Τὸν Δεκ. 1964 ὁ Ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἐργατικῆς κυβερνήσεως George Brown θέλησε νὰ σχηματίσει συμβούλιο τιμῶν καὶ εἰσοδημάτων, καὶ κάλεσε τὸν Α. Jones, βουλευτὴ τότε τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, νὰ τοῦ ἀναθέσει τὴν προεδρία, τὴν ὁποῖαν ἀνέλαβε καὶ μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος. Σκοπὸ θὰ εἶχε ἀντικειμενικὰ νὰ ὑποδεικνύει μέτρα πολιτικῆς τιμῶν καὶ εἰσοδημάτων (ἀνέλαβε τὸ 1965).

Ὁ Jones ὑποστηρίζει ὅτι ὁ νέος πληθωρισμὸς σημειώνεται ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὸν Β' Παγκ. πόλεμο, ἀποτέλεσμα τῆς κοινωνικῆς, ἐργατικῆς ἀντιδράσεως, γιὰ τὴν συμμετοχὴ τους στὴν ἀνάπτυξη καὶ αὐξηση τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος. Οἱ μισθοὶ παρέμεναν σταθεροὶ στὴν Ἀγγλία ἐνῶ μετὰ τὸν πόλεμο σημειωνόταν ἀνάπτυξη. Ἐπακολούθησε αὐξηση μισθῶν. Τὸ ἐργατικὸ κόστος αὐξήθηκε πρὸ τῆς αὐξήσεως τοῦ τιμαριθμοῦ. Ἡ ἰδέα τῆς αὐξήσεως τῶν μισθῶν, πρὶν ἀπὸ τὴν αὐξηση τοῦ εισοδήματος δὲν ὑπῆρχε οὔτε στὴν ἐπιστήμη οὔτε στὴν πολιτική. Τὸ 1969 δόθηκε αὐξησης 8,5% στὸ προσωπικὸ τοῦ δημοσίου τομέως, καὶ ἀμέσως ἡ κίνησις μετεδόθη καὶ στὸν ἰδιωτικὸ τομέα. Ἀναφέρει μελέτες: C. F. Einstein, *National Income Expenditure and Output of U.K. 1855-1965*, Cam. U. P. 1972. Καὶ *National Income and Expenditure*, 1972, H. M. S.O.

Ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδει τὸν νέο πληθωρισμὸ στὴν κατεύθυνση τῶν ἐργατοῦπαλλήλων τῆς ἀνάδοι τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς τους (Standard of Living), ἀνεξαρτήτως τῶν συνδικάτων. Τὸ δὲ γενικὸ ἐπίπεδο τιμῶν αὐξάνει ἀμέσως. Ὅπως ἀκριβῶς ὑψηλότερη τιμὴ τοῦ κεφαλαίου (τόκος) προκαλεῖ αὐξηση τιμῶν. Ἡ τάσις τῶν μισθωτῶν εἶναι νὰ ζητοῦν αὐξήσεις πού ξεπεροῦν τὴν αὐξηση τοῦ εισοδήματος κατὰ ἐργαζόμενον. Μερικὲς τιμὲς αὐξάνουν ἀμέσως, ἄλλες ὀλιγότερον. Ἡ αὐξησης τῶν μισθῶν μετὰ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος ζητεῖται ἀμέσως. Ἔτσι ἐξηγεῖται ὁ νέος πληθωρισμὸς. Ἡ μέθοδος γιὰ τὸν ἔλεγχο αὐτοῦ τοῦ πληθωρισμοῦ χρησιμοποιοῦνται ἡ ἀνεργία, τὴν ὁποία ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδει στὴν κυβέρνησις. Ἡ ἀνεργία ἀδυνατίζει τὴν πίεση γιὰ αὐξηση τῶν μισθῶν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τὸ 1963 συνεστήθη ἡ Donovan Commission ἡ ὁποία ὑπέβαλε Report καὶ ἡ κυβέρνησις White Paper in Place of Strife, 1969 H.M.S.O. 3888 (δρα καὶ White Paper 1947 C.M.N.D. 7018). Ἡ συντηρητικὴ κυβέρνησις τὸ 1956 δημοσίευσε White Paper C.M.N.D. 9725 *The Economic Implications of Full Employment*.

Τὸ 1962 συγχρόνως μετὰ τὴν σύσταση τοῦ National Economic Development Council ἰδρύθη καὶ The National Incomes Commission. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐκτὸς τῶν ὑπηρεσιῶν ἐκπαιδεύσεως καὶ υγείας ἀνέλαβε καὶ τὸ καθήκον τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς, διότι τὸ ἐπέβαλε ὁ ἀγὼν τῆς δημοκρατίας ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης καὶ κατὰ τῶν προνομίων. Τὸ 1960 ἐμφανίστηκε ἡ ἰδέα τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου ἀναπτύξεως, κατὰ τὸ γαλλικὸν Indicative σχέδιο. Τὸν Δεκ. 1964 ὁ ὑπ. τῶν οἰκονομικῶν G. Brown ὁμίλησε περὶ παραγωγικότητος τιμῶν καὶ εισοδήματος, τὸ δὲ 1965, δημοσίευσε τὸ σχέδιο *White Paper on the Machinery of Prices and Incomes Policy* (C.M.N.D. 2577) καὶ

τὸν Ἄπρ. 1965 *Prices and Incomes Policy* (C.M.N.D. 2639). Τὸ 1966 μὲ νομοθεσία καθορίσθη τρόπος ρυθμίσεως τιμῶν καὶ εισοδημάτων. Τὸ 1970 οἱ μισθοὶ ἀυξήθησαν. Τὸ National Board of Prices and Incomes καθόρισε ὅτι ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐνεργεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο δημοσίων δαπανῶν καὶ τὴν προσφορὰ χρέματος. Ἀπὸ τὸ 1965-70 ὀρίσθη ἡ Νόρμα (Standard) ἀυξήσεως μισθῶν, καὶ ἄλλοι κατώτεροι τῆς Νόρμας, ἄλλοι δὲ ἀνώτεροι τῆς Νόρμας. Ἐπετράπη ἀυξήσις τιμῶν ἐπὶ ἐμμέσων φόρων. Τὸ 1966-67 ὀρίσθη πάγωμα μισθῶν, ἀλλὰ αἱ τιμὲς ἤϋξαναν. Παραπέμπει στὸ ἔργο D. Jackson - H. Turner - F. Wilkinson, *Do Trade Unions Causeinflation*, Camu, p. 1972. Ὡς τότε δημιουργήθηκε πολλὴ ἐπιστημονικὴ φιλολογία γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα μισθῶν-τιμῶν. Θέτει τὰ κριτήρια ἀυξήσεων τιμῶν, κόστους, κέρδους. Ἡ ἀυξήσις ὀρισμένων τιμῶν προκαλεῖ ἀυξήση τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τιμῶν, ἐκτὸς ὀρισμένων, ὅπως π.χ. τὰ ἐνοίκια, τὸ ψωμὶ καὶ ἡ μπύρα. Ἡ βιομηχανία στὴ Σουηδία εἶχε διαφορικὴ παραγωγικότητα. Τῆς ὑψηλότερης ἀυξήσεως μισθῶν. Ἐπειδὴ ἡ ἀυξήσις τῶν μισθῶν τῶν κατωτέρων προκαλοῦσε ἀυξήση τιμῶν. Ἡ ἀξία μιᾶς ἐπιχειρήσεως περιέχει καὶ «Goo dwill» («ἡ φήμη», «τὸ ὄνομα»). Μάλιστα τὸ ὄνομα ἔχει μεγαλύτερη ἀξία. Διάφοροι τομεῖς ἔχουν διαφορικὸ κέρδος. Ἡ κυβέρνησις ζήτησε μὲ τὴν ἀυξήση τοῦ τόκου τὴν περιστολὴ τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως. Ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ προσέξει ἀντιφατικὰς πολιτικὰς. Οἱ περικοπὲς δαπανῶν καὶ ἀυξήση προσφορᾶς χρέματος τὸν Νοέμ. 1967 ὀδήγησαν στὴν ὑποτίμηση τῆς λίρας. Μὲ τὴν πολιτικὴ σταθερότητα τιμῶν καὶ εισοδημάτων θὰ ἐπιτυγχάνονταν ἐπέκτασις. Ἡ γενικὴ οἰκ. πολιτικὴ ὀδηγοῦσε στὰ ὑψηλὰ τιμὲς καὶ εισοδήματα, ἀργότερα ἔγινε χρῆσις τῆς πολιτικῆς τιμῶν καὶ εισοδημάτων. Τὸ «πάγωμα» τιμῶν καὶ μισθῶν ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ ὅλους. Ἡ ὑποτίμησις ἔφερε πτώση τοῦ Standard of Living. Ἡ πολιτικὴ τιμῶν καὶ εισοδημάτων ἔφερε Deflation πρὶν καὶ μετὰ τὴν ὑποτίμηση. Κατὰ τὸ 1969 ἡ πολιτικὴ τιμῶν καὶ εισοδημάτων δὲν ἦταν ἀνεκτὴ. Μέτρα ποῦ προκαλοῦν οἰκονομικὴ ἀνισότητα ἐπιδεινώνουν τὸν πληθωρισμὸ.

Τὸ Prices and Incomes Board καὶ Monopolies Commission ὑπέβαλαν ἀντίθετες προτάσεις. Τὸ 1970 στὴν ἐξουσία τὸ συντηρητικὸ κόμμα ὑπεσχέθη νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ Board of Prices and Incomes. Τὸ 1971 ἀπεφασίσθη νὰ ὀργανώσῃ ad hoc ἐπιτροπὲς. Ὅταν τὸ ἔθνικὸ εἰσοδήμα ἦταν κατώτερο τοῦ πλήρους, αἱ τιμὲς ὑψώνονταν. Τὴν κοινωνικὴ πολιτικὴ τὸ συντηρητικὸ τὴν ἔβλεπε μὲ κριτικὸ μάτι. Ἡ Confederation of British Industry ὑπεσχέθη νὰ μὴν ἀυξήσῃ τις τιμὲς ἐπὶ ἕνα χρόνον, παρὰ μόνον ὡς 5%.

Ὁ πληθωρισμὸς στενὰ συνδέεται μὲ τις κοινωνικὰς διαφορὰς, ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν διότι ἀναφύονται διαφορὰς στοὺς μισθοὺς. Τὸ κράτος ὡς διαιτητὴς εἶχε στὸ ὑπουργεῖο ἐργασίας συμβούλιο γιὰ τὴν διευθέτηση τῶν διαφορῶν, μεσολάβηση ποῦ ἀπὸ τὸ 1860 εἶχε συσταθῆ. Ἀναφέρει τὸν θεσμὸ πολιτικῆς τιμῶν καὶ εισοδημάτων σ' ἄλλες χῶρες.

Στις διαφορές τῶν κεντρικῶν ὀργανώσεων ἐργατοῦπαλλήλων καὶ τῶν ἐργοδοτῶν, ποὺς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ρυθμιστής (Adjudicator), τὸ κράτος, τὸ Price and Incomes Board, ἡ ἀνεξάρτητο σῶμα ἢ ἀντιπροσωπευτικὸ ὄργανο, μισθωτῶν, ἐργοδοτῶν καὶ κράτους; Σημειώνει τὸ ἔργο τῶν Ottokahn - Freund - Bos Hepple, *Laws Against Strikes*, Fabian Society 1973. Θεωρεῖ ὅτι ἀνεξάρτητος ὀργανισμὸς μὲ συμμετοχὴν μισθωτῶν, ἐργοδοτῶν καὶ κράτους εἶναι ἐνδεδειγμένος. Τὸ 1970 τὸ Board of Prices and Incomes καταργήθηκε. Προτάθηκε δικαστὴς μὲ ἀντικειμενικότητα. Ὅπως ἴσως σὲ κάθε σύγχρονο κράτος χρειάζεται ὄργανο - σῶμα καὶ εἰδικῶν νὰ κρίνει τὶς διαφορές. Παραπέμπει σὲ ἄρθρο τοῦ στοὺς *Sunday Times*, 5.11.1972 «How I Would Run the Income Policy». Στὸ θέμα τοῦ καθορισμοῦ ποσοστοῦ κέρδους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθῇ «Proper» Στις ΗΠΑ (Nov. 1971), ὀρίσθη ἔτησία αὐξήσις μισθῶν 5,5% (ἐξαιρετικῶς 7%) καὶ 2,5% γιὰ τὶς τιμές. Τὸν Ἰαν. 1973 ὀρίσθησαν οἱ μισθοὶ ὅπως προηγουμένα, ἀλλὰ αἱ τιμές 1,5% καὶ 1,5% ποσοστὸ κέρδους ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν. Προτάθηκαν δύο σῶματα, Price Commission καὶ Pay Board σὰν δικαστικὰ σῶματα. Ἡ Ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ πρέπει νὰ εἰσέρχεται βαθεῖα στὶς οικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δυνάμεις ποὺ καθορίζουν τὴν οικονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας».

Ἡ ρύθμισις τῶν μισθῶν ἔχει προκαλέσει μεγάλη συζήτηση.

7. Ἐπιχορηγήσεις - Ἐπιδοτήσεις (Subsidy Policy)

Τὸ νεώτερο κράτος στὴν ἄσκηση τῆς παρεμβατικῆς του πολιτικῆς περιέλαβε καὶ τὸ σύστημα τῶν ἐπιδοτήσεων καὶ ἐπιχορηγήσεων. Στὴν οικονομικὴ του πολιτικὴ, σταθεροποιήσεως καὶ ἀναπτύξεως, μεταξὺ τῶν διαφόρων μέσων ποὺ χρησιμοποιοῦ περιέλαβε καὶ σύστημα ἐπιδοτήσεων.

Αἱ ἐπιχορηγήσεις ἔχουν ἐκπολιτιστικὸ σκοπὸ καὶ εἶναι πάντοτε μέσα στὸν προϋπολογισμό καὶ δὲν δημιουργοῦν πρόβλημα πληθωρισμοῦ. Αἱ ἐπιδοτήσεις ὅμως ἔχουν καθαρὰ οἰκονομικὸ σκοπὸ. Τὸ κράτος θεωρεῖ ἀναγκαῖο νὰ ἐπιδοτήσῃ ὀρισμένους κλάδους ἢ παραγωγὴ ὀρισμένου εἴδους, διότι θεωρεῖ ὅτι λόγοι ἐθνικοὶ, κοινωνικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ ἐπιβάλλουν τοῦτο. Καὶ διαθέτει ἔτησίως ὀρισμένα κονδύλια γιὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλάδων αὐτῶν. Ἐφαρμόζεται δὲ ἀπὸ ὅλα τὰ κράτη ἀναπτυγμένα ἢ ἀναπτυσσόμενα.

Ὅταν αἱ ἐπιδοτήσεις εἶναι γραμμένες στὸν προϋπολογισμό, ἐπειδὴ οἱ πόροι πηγάζουν ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα δὲν δημιουργοῦν πρόβλημα πληθωρισμοῦ. Ὅταν ὅμως δὲν ἀναγράφονται στὸν προϋπολογισμό, καὶ ἔκτακτες συνθῆκες ἐπιβάλλουν τὴν ἐπιδότησιν μὲ διάφορες ὀνομασίες, τότε εἶναι καθαρὴ πηγὴ πλη-

θωρισμοῦ καὶ τὸ κράτος τὴν ἀντιμετωπίζει δι' ἄλλων μέσων ὥστε νὰ μὴν ἐπη-
ρεάσουν τὸ ὕψος τοῦ πληθωρισμοῦ.

Στὰς ΗΠΑ τὸ κράτος ἐπιδοτεῖ τὴν παραγωγή σιτηρῶν διότι ἡ διεθνὴς τιμὴ τοῦ σίτου εἶναι χαμηλὴ. Οἱ παραγωγοὶ θὰ ἐγκατέλειπαν τὴν παραγωγή σιτηρῶν ἂν δὲν εἶχαν τὴν ἐπιδότησιν ἀπὸ τὸ κράτος. Τὸ παράδειγμα δείχνει τὴν οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν ἀνάγκην καὶ ἐδραιώνει τὴν θεωρητικὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιδότησεως.

Ἡ πολιτικὴ ἐπιδότησεως μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ σὲ πλάνη. Ἄν ἓνα εἶδος παραγωγῆς δὲν συμφέρει οὔτε στὸ κράτος οὔτε στοὺς παραγωγούς, γιὰτὶ μποροῦν νὰ ἀλλάξουν καλλιέργειαν, τὸ δὲ κράτος ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιδοτεῖ ἓνα εἶδος, κάνει ζημία καὶ στὸ κράτος μὲ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιδότησεως, καὶ στὸν παραγωγό, γιὰτὶ μὲ ἄλλη καλλιέργεια θὰ κέρδιζε περισσότερα χωρὶς τὴν ἐπιδότηση, καθὼς καὶ στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, διότι δίνει λανθασμένη κατεύθυνση στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία.

Τὸ σύστημα τῶν ἐπιδότησεων εἶναι καλὸ κίνητρο παραγωγῆς καὶ ἀνα-
πτύξεως. Θὰ ἦταν ὁμοῦ οἰκονομικὸ λάθος νὰ ἐπιδοτεῖται ἓνας κλάδος ἢ μιὰ ἐπιχειρήσις ἢ ὅποια εἶναι προορισμένη νὰ ἐκλείψῃ στὸν συναγωνισμό καὶ στὴν προτίμηση τῶν προϊόντων. Τὸ κράτος κατ' ἄλλον τρόπον μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ ἓνα ἐπιχειρηματία ἂν θέλει νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ. Ἄν ἡ ἐκτακτὴ ἐπιδότηση εἶναι ἀνάγκη, τότε διατίθεται μὲν ἡ ἐπιδότησις, ἐν γνώσει ὁμοῦ ὅτι εἶναι πληθωριστικὴ πηγὴ, καὶ ἀντιμετωπίζεται ἀνάλογα. Καλὸ θὰ ἦταν αἱ ἐπιδότησις νὰ κατανέμονται σ' ὅλη τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὥστε νὰ ἀποφεύ-
γεται ἡ πληθωριστικὴ πίεσις.

Οἱ ἐπιχορηγήσεις ἔγιναν διεθνῆς οἰκονομικὸς θεσμὸς στὴν ἐποχὴ μας. Εἶναι μιὰ ἀνάγκη ποὺ καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ πολιτικὴ τὴν ἔχει ἀναγνωρίσει καὶ υἱοθετήσῃ. Ὁ διεθνὴς ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ μειονεκτικὴ θέσις μιᾶς χώρας, εἴτε στὶς τιμὲς εἴτε στὶς ἐπιχειρήσεις ἢ καὶ κλάδους, ὑποχρεώνει αὐτὲς νὰ ἐρχονται ἄρρωγοὶ στὶς οἰκονομικὰς μονάδες, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ἐπιζήσουν στὸν ἀνταγω-
νισμό. Ἄν ὁ προστατευτισμὸς εἶναι μορφή προστασίας τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, αἱ ἐπιχορηγήσεις εἶναι ἐπίσης προστασία, μὲ θετικὴ χρηματικὴ ἄρρωγὴ στὶς οἰκονομικὰς μονάδες. Καὶ ὅπως ἀναφέραμε, κρίνεται ὅτι ἡ γενικώτερη ὠφέλεια τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιχορηγήσεως.

Ἄλλὰ αἱ ἐπιχορηγήσεις γιὰ νὰ ὑπάρξουν πρέπει νὰ ἐπιβληθοῦν φόροι. Ὁ φόρος αὐξάνει τὸ κοινωνικὸ κόστος τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, ἐμποδίζει τὴν ἀνταγωνιστικότητα. Ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο τῆς διεθνούς οἰκονο-
μίας τοῦ Κιέλου (*Economist*, 12 Ὀκτ. 1985) ὅτι τὸ σύστημα τῶν ἐπιχορηγή-
σεων - φόρων δημιουργεῖ ἀνεργίαν. Εἶναι φυσικὸ. Οἱ φόροι αὐξάνουν τὸ κοι-
νωνικὸ κόστος καὶ τὸ ὀριακὸ κόστος τῆς παραγωγῆς καὶ ἔτσι ἐμποδίζει τὴν ὀ-
ριακὴ ἀπασχόληση. Περικοπὴ τῶν φόρων σημαίνει μείωσις τοῦ κοινωνικοῦ
κόστους, αὐξηση τῆς ὀριακῆς ἀπασχολήσεως.

Ἐδῶ ἀνακύπτει βασικὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἐπέ-

κτασις τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως αὐξάνει τὸ κοινωνικὸ κόστος μετὰ τὴν σχετικὴ φορολογία, καὶ συγχρόνως περιορίζει τὴν ἀπασχόληση (αὐξάνει τὴν ἀνεργία).

Ἡ ἀρχὴ τῆς παρεμβάσεως καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κράτους ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἀνάγκη γιὰ μιὰ ἐθνικὴ οἰκονομία, γιὰ πολλοὺς λόγους, τὸ δὲ βᾶρος τῶν φόρων γιὰ τὴν κρατικὴ ἐπέκταση ὑπερσυμψιφίζεται ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη ὠφέλεια ποῦ ἔχει γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία. "Ὡστε καὶ ἂν προκαλεῖται κατὰ ποσοστὸν, ἡ ἀνεργία εἶναι φαινομενικὴ, διότι μετὰ τὴν μεγαλύτερη ἐθνικὴ ὠφέλεια προκαλεῖται μεγαλύτερη ἀπασχόληση ἀπὸ τὴν ἐπέκταση τοῦ κράτους, ἀμέσως καὶ ἐμμέσως.

Τὸ πρόβλημα παραμένει καὶ χρειάζεται ἡ ἐλαχίστη δαπάνη γιὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ κράτους, γιὰ νὰ μὴν ὑπερβῇ ἡ δαπάνη τὴν ἐθνικὴ ὠφέλεια, ὥστε νὰ μὴν αὐξήσῃ τὸ κοινωνικὸ κόστος, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐλαττώσῃ μετὰ τὴν μεγαλύτερη ἐθνικὴ ὠφέλεια.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι γιὰ τὴν ἐπιχορήγηση πρέπει νὰ γίνῃ ὑπολογισμὸς τῆς μεγαλύτερης ἐθνικῆς ὠφέλειας καὶ συγχρόνως τὸ κόστος τῆς κρατικῆς λειτουργίας νὰ εἶναι τὸ ἐλάχιστο. Αἱ διεθνεῖς συνθήκες ἐπιβάλλουν περιορισμοὺς στὶς κρατικὲς ἐπιχορηγήσεις.

Τὸ σύστημα τῶν ἐπιδοτήσεων διεδόθη σ' ὅλες τὶς χῶρες, ὡς μιὰ μορφὴ θετικῆς προστασίας τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Αἱ ἐπιδοτήσεις ὁμως ἔφθασαν στὸ ἐπίπεδο τοῦ πολεμικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ παρέχονται ἐπιδοτήσεις ἄφθονες καὶ νὰ βαρύνουν τὸν προϋπολογισμὸν κάθε κράτους σὲ σημαντικὸ βαθμὸ.

Ἐπειδὴ αἱ ἐπιδοτήσεις εἶναι καθαρὰ Excessive Demand, ὑπερβάλλουσα ζήτηση (Excessive Effective Demand), κατέστη μόνιμη πηγὴ πληθωρισμοῦ.

Αἱ ἐνδιαφερόμενες χῶρες ἐσκέφθησαν ὅτι αἱ ἐπιδοτήσεις πῆραν μόνιμο ἀνταγωνιστικὸ χαρακτήρα, ποῦ ὄχι μόνον τὶς δημόσιες δαπάνες αὐξάνουν, ἀλλὰ εἶναι καὶ μόνιμη πηγὴ πληθωρισμοῦ. Συνεπῶς μιὰ συνεννοημένη ἰσόποση ἀμοιβαία μείωση τῶν ἐπιδοτήσεων θὰ συνέβαλλε στὴν μείωση τῶν δημοσίων δαπανῶν καὶ στὴν μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ (βρα καὶ *Economist*, 26.10.85).

Στὴ Γερμανία, ἐπιχορηγήσεις παρέχονται ἀπὸ τοπικὲς, κρατικὲς καὶ ὁμοσπονδιακὲς ἀρχές, σὲ οἰκονομικοὺς κλάδους ἢ ἐπιχειρήσεις ἢ παραγωγούς. Τὸ 1984 χορηγήθηκαν 62 δισ. Μ.Γ. Γιὰ τὸ 1986 προβλέπονται μειωμένες, διότι ἡ Γερ. κυβέρνησις ὑποστηρίζει τὸν νεοφιλελευθερισμὸν.

Καὶ αὐτὸς ὁ πληθωρισμὸς αὐξάνει τὸ κοινωνικὸ κόστος μετὰ τὴν μετατόπιση τοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν ἀνάγκη νέας ἀγοραστικῆς δυνάμεως γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ὑψωμένων τιμῶν. Καὶ διότι δημιουργεῖ κοινωνικὸ στρώμα ἀφθονίας (Buyers' Inflation) καὶ στρώματα φτωχῶν ποῦ ζοῦν μετὰ τὴν συνδρομὴ κρατικῶν ὀργανισμῶν. Στὶς αὐξανόμενες τιμὲς τῶν προϊόντων περιέχονται ὑψηλότερο κοινωνικὸ κόστος μετὰ νέο πληθωρισμὸ συνεπεῖα Excessive Demand.

Γι' αὐτὸ ἡ καταπολέμησις τοῦ πληθωρισμοῦ μὸλις ἐμφανισθῇ εἶναι πρῶ-

τη ἀνάγκη. Ἐκεῖνοι πού πληρώνουν τὴν ζημία ἀπὸ τὸν πληθωρισμὸ εἶναι οἱ συνταξιούχοι καὶ οἱ καταθέτες, διότι ὅλοι προσαρμύζουν τὶς ἀπαιτήσεις τους. Γι' αὐτὸ ἡ προσαρμογὴ ὄλων τῶν ἀπαιτήσεων εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους εἶναι δικαία, οἰκονομικῶς ὀρθὴ καὶ πρᾶξις ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς. Ἡ προσαρμογὴ ὄλων τῶν ἀπαιτήσεων στὸν τιμᾶριθμο κατοχυρώνει τὴν σταθερότητα τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, ἐμποδίζει τὴν μετατόπιση τοῦ εἰσοδήματος, ἐνῶ δὲν παρουσιάζει λογιστικὴν καὶ οἰκονομικὴν δυσχέρεια.

8. Τὰ ἑλλείμματα τοῦ δημοσίου καὶ τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν

Ἐνα ἑκτακτὸ ἑλλεμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ δικαιολογεῖται ἀπὸ ἐκτάκτους λόγους. Δὲν δικαιολογοῦνται ἑλλείμματα σταθερὰ καὶ συνεχῆ, διότι ὁ ἀρμόδιος ὑπουργὸς πρέπει στὸν νέο προϋπολογισμὸ νὰ καλύψει τὸ δημιουργηθὲν ἑλλεμμα στὸν προηγούμενο προϋπολογισμὸ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δημιουργεῖ σταθερὰ δημόσια οἰκονομικά, ἀποφεύγοντας συγχρόνως τὸν κίνδυνον αὐξήσεως τοῦ πληθωρισμοῦ. Θὰ περιορίσει τὶς δαπάνες τὶς μὴ ἀναγκαῖες, καὶ ἂν εἶναι δυνατὸν θὰ αὐξήσει τὰ ἔσοδα ἀποφεύγοντας τὴν αὐξηση τῆς φορολογίας.

Ἄλλα τὰ ἑλλείμματα τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν εἶναι βέβαιες πηγὲς πληθωρισμοῦ. Γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ὅτι εἶναι οἱ πρωταρχικοὶ λόγοι πληθωρισμοῦ σὲ μιὰ χώρα, πού δυναμικὰ προκαλοῦν καὶ τὶς ἄλλες πηγὲς καὶ δημιουργεῖται ὁ πληθωρισμὸς σὲ κάθε χώρα. Τὰ ἑλλείμματα καλύπτονται μὲ διάφορες πιστώσεις ἀπὸ τὴν κεντρικὴ τράπεζα ἢ ἄλλες ἐμπορικὲς τράπεζες ἢ καὶ διεθνῆ τράπεζα, γεγονός που δείχνει τὸν χαρακτήρα τῆς Excessive Demand καὶ χωρὶς θεωρητικὴ ἀνάλυση. Μὲ τὴν κάλυψη τοῦ ἑλλείμματος δὲν σημαίνει ὅτι τὰ πράγματα πάνε καλά. Διότι ὅπωςδήποτε θὰ προκληθῆ πληθωρισμὸς πού θὰ χειροτερεύσει τὸν χειρισμὸ τῶν δημοσίων ἀναγκῶν καὶ δαπανῶν. Ἄν δὲν μποροῦν νὰ βρεθοῦν οἱ πόροι γιὰ τὴν κάλυψη τοῦ ἑλλείμματος, καὶ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν περικοπὲς δαπανῶν ἀναγκῶν μὴ ἀναγκαῖων, τότε ἡ πίστωση εἶναι ἀναγκαία.

Ὁ J. M. Keynes μὲ τὴν *Νέαν Οἰκονομικὴν* πρότεινε μὲν καὶ ἑλλεμματικὸν προϋπολογισμὸν, προκειμένου νὰ προκαλέσει αὐξησιν τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως, γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει τὴν πλήρη ἀπασχόληση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἄλλὰ αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐκτάκτως γιὰ χώρα ἀνεπτυγμένη, πού προσωρινὰ (περιοδικὰ) ὑφίσταται τὴν κάμψη. Ὅχι ὅμως καὶ σὲ χώρα ἀναπτυσσομένη, πού ἀπὸ παντοῦ ἀπειλεῖται ἀπὸ πληθωρισμὸν, ὅπου ἡ αὐξηση τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως μόνον πληθωρισμὸν προκαλεῖ καὶ παρεμποδίζει τὶς ἐπενδύσεις.

Ἡ χρησιμοποίησις ἑλλεμματικῶν προϋπολογισμῶν σὲ ἀναπτυσσόμενες χῶρες ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς σὲ πληθωρισμὸν, καὶ ἐκεῖθεν σὲ μονεταρισμὸν, πού μὲ τὶς αὐξομειώσεις τῆς κυκλοφορίας δημιουργεῖ τὴν πλανημένη ἀντίληψη τοῦ χειρισμοῦ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν.

‘Ο J. M. Keynes ὀρθά ἐγκαινίασε εἰς τὴν Νέαν Οἰκονομικὴν τὴν χρησιμοποίησιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν γιὰ τὸν ἐπηρεασμὸ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ παραβλέπουμε τοὺς κανονικοὺς κανόνες, τὰ ὀρθόδοξα λεγόμενα δημόσια οἰκονομικά. Ἀσφαλῶς γιὰ τὸ λάθος τῶν ἀρμοδιῶν καὶ ὑπευθύνων, γιὰ τὸ λάθος πολιτικῶν καὶ οἰκονομολόγων δὲν εὐθύνεται ὁ J. M. Keynes. Οὕτε σημαίνει ὅτι ὁ διεθνὴς πληθωρισμὸς ὀφείλεται στὸν Κενσιανισμό. ‘Ο πληθωρισμὸς μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον εἶναι ἀπόδειξις ὅτι γιὰ τὸν πληθωρισμὸ δὲν εὐθύνεται ὁ μεγάλος οἰκονομολόγος.

Ἔτσι στὴν συνταγματικὴ πράξι ἐμφανίζονται προϋπολογισμοὶ ἔλλειμματικοί, μὲ τὴν δικαιολογία τῆς κινητοποιήσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἐνῶ πρόκειται περὶ περιττῶν μὴ ἀναγκαίων δαπανῶν, αἱ ὁποῖες δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναληφθοῦν ἢ νὰ περιοχοῦν ἄλλες, ἂν δὲν μπορούσαν νὰ βρεθοῦν οἱ πόροι γιὰ τὴν κάλυψή τους. Δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι τὸ ἔλλειμμα ἐνὸς ἔτους διορθώνεται μὲ πλεόνασμα τοῦ ἐπομένου ἔτους. Διότι τὸ πλεόνασμα δημιουργεῖ ἀντιπληθωρισμὸν (Deflation) ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶναι βλαβερὸς. Ἄν τοῦ ἐπομένου ἔτους ὁ προϋπολογισμὸς εἶναι ἰσοσκελισμένος, αὐτὸ εἶναι ἀρκετό. Τὸ χρέος καὶ ὁ πληθωρισμὸς ποὺ δημιουργήθηκε τὸ προηγούμενον ἔτος «ὁ γέγονεν γέγονεν». Θὰ ἐξοφληθῆ ὅπως ὅλα τὰ χρέη τοῦ δημοσίου.

Σὲ χώρα ποὺ χειμάζεται ἀπὸ πληθωρισμὸ, ὀρθὸ θὰ ἦταν ὁ προϋπολογισμὸς νὰ διαθέτει περισσότερα ποσὰ γιὰ ἐπενδύσεις, αἱ ὁποῖες αὐξάνουν τὴν ἀπασχόληση καὶ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα, διότι ἡ αὐξησης αὐτῶν τῶν μεταβλητῶν ἐλαφρύνει καὶ μετριάζει τὸν πληθωρισμὸ.

Γιὰ τὴν ἰσοσκέλιση τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι προτιμώτερη ἡ σύναψη μακροπροθέσμου δανείου, ἐσωτερικοῦ, παρὰ τὸ ἔλλειμμα τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐπηρεάζει τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία δυσμενῶς καθὼς αὐξάνει καὶ τὸν πληθωρισμὸ:

Εἶναι λάθος στὴν περίπτωση ἐλλείμματος, τοῦ δημοσίου ἢ ὀργανισμοῦ, ἡ κάλυψις αὐτοῦ μὲ αὐξηση τοῦ φόρου ἢ τοῦ τέλους ἢ τῆς δαπάνης, διότι αὐξάνει τὸν πληθωρισμὸ ἐνῶ ἐπιδιώκεται ἡ περιστολὴ αὐτοῦ. Προτιμώτερη θὰ ἦταν ἡ σύναψις μακροχρόνιας πίστωσης, δανείου, μὲ τὴν ἐλπίδα βελτιώσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, παρὰ ἐπιβολὴ νέου βάρους ποὺ αὐξάνει ἀμέσως τὸν πληθωρισμὸ.

Ὅταν γενικώτερα ἡ οἰκονομία ἔχει τὸ βᾶρος μεγάλης φορολογίας, εἶναι προτιμώτερη ἡ ἐλάφρυνσις τῆς φορολογίας ποὺ θὰ ἀνακουφίσει τὴν οἰκονομία καὶ ἡ κάλυψις τοῦ βάρους μὲ νέο δάνειο μακροπρόθεσμο. Καὶ τὰ δάνεια βέβαια προκαλοῦν αὐξηση τοῦ πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσο ἀμεσος καὶ ἔντονος ὅσο μὲ τὸν φόρο ἢ τὸ ἔλλειμμα.

Στὴν περίπτωσι τῆς Ἑλλάδας, μὲ τὸν μεγάλο, χωρὶς προηγούμενον στα χρονικά τῆς χώρας, συνεχῆ ὑψηλὸ πληθωρισμὸ καὶ τὰ συνεχῆ ἐλλείμματα ὄχι μόνον τοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν, ἐπιβάλλεται ριζικὴ ἀλλαγὴ στὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ, ἡ ὁποία θὰ βγάλει τὴν χώρα ἀπὸ τὸ

τέλμα. Μὲ τὰ συνήθη μέτρα ἢ ἀνεργία θὰ ἀξάνει, ὁ πληθωρισμὸς δὲν θὰ ὑποχωρήσει, ἐνῶ τὰ ἐλλείμματα θὰ συνοδεύουν τοὺς προϋπολογισμοὺς τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ὀργανισμῶν, ἐνῶ οἱ ἀνάγκες τῆς χώρας μεγαλώνουν σ' ὅλους τοὺς τομεῖς.

Εἰς τὸν προϋπολογισμὸ ἀναγράφονται ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ κράτους κατὰ τὸ ἄρθρο 79 § 2 τοῦ συντάγματος. Ὁ προϋπολογισμὸς εἶναι ἀκριβῆς καθρέφτης τῶν δημοσίων οικονομικῶν. Ἡ παλαιὰ συνήθεια τῆς διατηρήσεως εἰδικῶν λογαριασμῶν, ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὄχι μόνον εἶναι ἀντισυνταγματικὴ τακτικὴ, ἀλλὰ, ἐπειδὴ οἱ λογαριασμοὶ αὐτοὶ δὲν ἐλέγχονται αὐστηρά, μποροῦν νὰ γίνουν ἀφορμὴ πληθωριστικῶν πηγῶν, μὲ πληθωριστικὰ δαπάνες (Ὅρα καὶ Π. Δερτιλῆ, *Ἐγχειρίδιον Δημοσίας Οἰκονομίας*, τεῦχος 4ο).

9. Τὰ κρατικὰ δάνεια καὶ οἱ ἐξωτερικὲς πιστώσεις

Τὰ κράτη τὶς ἔκτακτες ἀνάγκες τοὺς τὶς ἀντιμετωπίζουν μὲ ἔκτακτα μέσα, κυρίως μὲ δάνεια, ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ. Τὰ ἀναπτυσσόμενα ἐπίσης κράτη πρέπει νὰ ἔχουν πολλὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἀποκοῦν καὶ μὲ δάνεια.

Ἄν ἡ χώρα ἔχει ἐπαρκεῖς ἀποταμιεύσεις, καταφεύγει σὲ ἐσωτερικὰ δάνεια, εἴτε τραπεζητικὰ εἴτε μὲ ἔντοκα γραμμάτια, τὰ ὁποῖα εἶναι βραχυπρόθεσμα.

Τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια δίνουν καὶ τὴν εὐχέρεια ξένου συναλλάγματος πού ἀναπτυσσόμενα κράτη ἔχουν ἀνάγκη γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Τὰ μὲν ἐσωτερικὰ δάνεια ἀπλῶς μεταφέρουν ἀγοραστικὴν δύναμιν ἀπὸ τοὺς ἰδιῶτες στὸ κράτος. Τὰ δὲ ἐξωτερικὰ δάνεια εἰσάγουν νέαν ἀγοραστικὴν δύναμιν κατὰ τὴν ὀρολογία πού χρησιμοποιοῦμε ἐδῶ εἶναι Excessive Demand. Γενικῶς τὰ δάνεια προκαλοῦν οικονομικὴ κίνηση. Συνήθως τὰ δάνεια δὲν χρησιμοποιοῦνται ὡς καταναλωτικά, ἀλλὰ ὡς παραγωγικά. Τὰ δάνεια συνάπτονται μὲ βάσιν ἕνα σχέδιο παραγωγικό. Τὰ δάνεια πρέπει νὰ εἶναι ἀποδοτικά, ν' αὐξάνουν τὴν ἀπασχόλησιν, τὸ εἰσόδημα, καὶ νὰ μὴν ἀποτελοῦν πληθωριστικὴν πηγὴν. Ἄν τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια διατίθενται γιὰ καταναλωτικούς σκοποὺς, γίνονται καὶ πληθωριστικὴ πηγὴ, ἐνῶ τὰ παραγωγικά καὶ τὰ ἀποδοτικά ἐσωτερικὰ δάνεια δὲν γίνονται πηγὴ πληθωρισμοῦ. Τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια, ἂν μὲν χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ δὲν γίνονται καὶ πηγὴ πληθωρισμοῦ. Ἐχουν ὅμως καὶ ἐσωτερικὸ ἀντίκτυπο, ὅποτε γίνονται πηγὴ πληθωρισμοῦ.

Κατὰ ποῖον ποσοστὸ συμβάλλουν στὸν πληθωρισμὸ μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς οικονομικὰ συνθήκες τῆς χώρας καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες πηγὰς πληθωρισμοῦ.

Τὸ κράτος ἀντιμετωπίζει τὸν πληθωρισμὸ ἐκ τῶν δανείων μὲ νομισματικὰ καὶ μὲ δημοσιονομικὰ μέσα, γιὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ νομισματικὴ σταθερότης.

Τὰ δάνεια εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ ἀναπτυσσόμενες χῶρες, χρειάζεται προγραμματισμένος χειρισμὸς γιὰ νὰ εἶναι ἀποδοτικὰ καὶ χρειάζεται ἐπίσης καλὸς χειρισμὸς γιὰ νὰ ἀποφευχθῆ ὁ πληθωρισμὸς. Μὲ τὴν συνολικὴ ἔνεργὸ ζήτηση πρέπει νὰ ἐπιτύχει τὴν νομισματικὴ σταθερότητα.

Τὸ κράτος πού σέβεται τὴν δημοσιονομικὴ πίστη του, δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζει στὸν πληθωρισμὸ γιὰ νὰ ἐξοφλήσει σὲ ὑποτιμημένο νόμισμα.

Ὅταν τὸ δημόσιο χρέος εἶναι μεγάλο καὶ ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκη τῶν χρεωλυσιῶν, ἔρχεται σὲ διαπραγματεύσεις γιὰ νὰ παρατείνει τὸ χρέος καταβάλλοντας ἕνα μέρος. Ἐπίσης μπορεῖ νὰ συναφθῆ νέο δάνειο γιὰ τὰ χρεωλύσια παλαιῶν δανείων, ὅταν τὸ ἔθνικὸ εἰσόδημα εἶναι ὑψηλὸ ἢ ἀναπτύσσεται γιὰ τὴν ἐξόφληση τοῦ χρέους.

Σὲ ἑκτακτες περιστάσεις, ὅταν ἡ φορολογία τῆς χώρας εἶναι βαρεῖα καὶ ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξη, θὰ μπορούσε τὸ κράτος νὰ ἐλαττώσει τὴν φορολογία γιὰ νὰ ἀνασάνει ἡ οἰκονομία, καὶ τὶς δαπάνες γιὰ τὴν κάλυψη τοῦ προϋπολογισμοῦ, νὰ συνάψει δάνειο. Ἀπὸ συνταγματικῆς ἀπόψεως, γιὰ τὴν κατάρτησιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς φορολογίας καὶ τῆ συνάψιν τοῦ δανείου πρέπει νὰ ψηφίσει προηγουμένως ἡ Βουλὴ εἰδικὸν νόμον (ἄρθρο 79 § 4).

Γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἐπίδραση τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, εἰδικώτερα τῆς ἀναπτύξεως, ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν πρέπει νὰ ἔχει τὴν εὐχέρεια ἀπὸ τὸν νόμο τοῦ προϋπολογισμοῦ, νὰ κάνει διαφόρους χειρισμοὺς τῶν δαπανῶν καὶ τῶν ἐσόδων, χωρὶς νὰ παραβαίνει τὸν νομικὸν ἔλεγχον. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς νὰ ἀποφεύγει τὶς περιττές, μὴ ἀναγκαῖες δαπάνες.

Διότι τὸ βᾶρος τῶν δανείων κατανέμεται στὸ μέλλον ἐνῶ ἡ μείωσις τῆς φορολογίας εἶναι ἄμεση, καὶ ἡ ἐπίδρασίς της ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἄμεσώτατη. Τὸ συναπτόμενο δάνειο πρέπει νὰ εἶναι μακροπρόθεσμο καὶ ὄχι μὲ ἔντοκα γραμμάτια βραχυχρόνια.

Τῶν ἐσωτερικῶν δανείων μποροῦν νὰ γίνουν πολλοὶ συνδυασμοὶ καὶ ἄλλοι γὰς πού συμφέρουν στοὺς ἑνδιαφερομένους. Τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια συνάπτονται εἰς ξένον νόμισμα ἢ καὶ εἰς ἰσάξιον χρυσόν, τὰ δὲ ἐσωτερικὰ εἰς δραχμῆς. Νόμος ἐπιτρέπει νὰ ὀρισθῆ καὶ ἰσάξιον δολλάριο, πού ἐνίσχυσε τὴν δημοσίαν πίστην ("Ὁρα καὶ Ν. Α. Δερτιλή, τεύχ. 2). Κατὰ τὸν Ν. 3746/1957 δύναται νὰ ὀρισθῆ καὶ συνάλλαγμα καὶ ἡ ἀξία χρυσοῦ.

Ἡ Fiscal Policy, σὲ σχέση μὲ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, βρίσκεται στὸ σᾶδιο τῆς δημιουργίας της (Abba Lerner, «The Burden of the National Debt, Income, Employment and Public Policy», in *Honour of Alvin Hansen*, Ν. Υ. 1948, Ρ. Samuelson, *Economics*, Κεφ. 19 «Fiscal Policy, and Full Employment Without Inflation», ἔκδ. 7η).

Ὁ Ρ. Samuelson γράφει: «ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ (φορολογία - δαπάνες - ἐλλείμματα - πλεονάσματα - δημόσιο χρέος) δὲν εἶναι πανάκεια, ἀλλὰ εἶναι σπουδαῖο μέρος οἰκονομικῆς πολιτικῆς» (Without Fiscal and Mone-

tary Policy the Economic System might in a particular year be threatened with a Deflationary Gap - or Inflationary Gap, p. 336). Ὁ συγγραφεὺς σημειώνει τούς παρακάτω κυριώτερους σταθεροποιητικούς παράγοντες γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τοῦ πληθωρισμοῦ (Stabilisers - Bult - in):

1. Ὁ αὐτόματος συντελεστὴς φόρου εισοδήματος (Μικρὸ εἰσόδημα, πολὺ μικρὸς φόρος - αὐξημένο εἰσόδημα λόγω πληθωρισμοῦ, μεγάλος συντελεστὴς γιὰ νὰ γίνεται περιστολὴ τῆς κυκλοφορίας).
2. Ἐπιδόματα ἀνεργίας (Ὅταν πλήρης ἀπασχόλησις, αἱ πολλὲς εἰσφορὲς περιστέλλουν τὴν κυκλοφορία - Ὅταν ἀνεργία, ἐπιδόματα αὐξάνουν τὴν ἐνεργὸ ζήτησι).
3. Ὅταν αἱ τιμὲς γεωργικῶν προϊόντων πέφτουν, παίρνουν ἐπιδοτήσεις γιὰ τὴν σταθερότητα τοῦ εἰσοδήματός τους. Ὅταν συμβῆ πληθωρισμός, πωλοῦν τὰ ἀποθέματα γιὰ τὴν περιστολὴ τῆς κυκλοφορίας.
4. Ὑποχρεωτικὲς ἀποταμιεύσεις ἐταιριῶν (Ὅταν πληθωρισμός, τὰ κέρδη αὐξάνουν καὶ τὰ μερίσματα τους αὐξάνουν· αἱ ὑποχρεωτικὲς ἀποταμιεύσεις περιστέλλουν τὴν κυκλοφορίαν).

Τὸ δημόσιον χρέος, ἐσωτερικὸ ἢ ἐξωτερικὸ, εἶναι μέρος τοῦ κοινωνικοῦ κόστους μιᾶς χώρας, τὸ δὲ ποσὸν τοῦ ἐτήσιου χρεωλυσίου βαρύνει κάθε παραγόμενο ἀγαθό, ἀσχέτως καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἐπίδραση ποὺ εἶχαν τὰ δάνεια στὴ χώρα.

Ὁ Alex. Hamilton ὑποστήριξε ὅτι τὸ δημόσιο χρέος εἶναι εὐλογία, ἂν τοῦτο ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπὸ του. Ἡ ἀλήθεια βρίσκεται στὴ σχέση τοῦ δημοσίου χρέους ἐναντι τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον ἀξιῆθηκε ἀπὸ τὰ δημοσίου δάνεια. Γι' αὐτὸ δταν πρόκειται νὰ ἀξιολογήσουμε τὸ δημόσιο χρέος, τὸ συγκρίνουμε μὲ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα (Dr/Y). Ἰδιαιτέρη προσοχὴ δίδεται στὸ ἐτήσιο χρεωλυσίον ἐναντι τοῦ εἰσοδήματος, γιὰ τὸν πιθανὸ κίνδυνον κυκλικῆς κάμψεως τῆς οἰκονομίας, ὅποτε ἡ χώρα θὰ βρεθῆ πρὸ τῆς δυσκολίας ἐξοφλήσεως τοῦ χρεωλυσίου. Ἀλλὰ θετικώτερος ὑπολογισμὸς εἶναι ἡ σύγκρισις τοῦ τοκοχρεωλυσίου μὲ τὴν ποσότητα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἰσοζυγίου τρεχουσῶν συναλλαγῶν μὲ τὸ συνάλλαγμα τοῦ ὁποῖου πληρώνεται τὸ ἐτήσιο χρέος. Στις ΗΠΑ τὸ 1965 τὸ δημόσιο χρέος ἦταν 321,4 δισ. δολ., τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα 559,1 δολλάρια Ἐνῶ τὸ χρεωλυσίον 11,43 δισεκ. δολ., δηλαδὴ 2%. Τῆς Βρετανίας τὸ 1964 τὸ δημόσιο χρέος ἦταν 30.250 δισεκ. λίρ., τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα 26.500 δισεκ. λίρ. (δηλαδὴ ὀλιγώτερο), τὸ δὲ χρεωλυσίον 620 δισεκ. λίρ., δηλ. 2,3%. Καὶ στὴν σελ.352 καταλήγει : «When private investment and consumption spending create an inflationary (or deflationary) gap, it is the task of fiscal and monetary policy to offset the gap, in the attempt to preserve price stability, higt employment and growth».

10. Ἡ βοήθεια ἀπὸ τὰ διάφορα ταμεία τῆς ΕΟΚ

Ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα δημιούργησε καὶ νέα πηγὴ πληθωρισμοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μαζὶ μὲ τὰ καλὰ ποῦ ἔχουν τὰ ταμεία, περιφερειακὸ, κοινωνικὸ, καθὼς καὶ τῶρα τὰ μεσογειακὰ προγράμματα. Τὰ εἰσπραττόμενα ποσὰ εἶναι εἴτε ὡς βοήθεια, εἴτε δάνεια ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴν τράπεζα ἐπενδύσεων, διότι ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα ἀναπτυσσομένη καὶ σὲ πολλὰ σημεία καθυστερημένη καὶ ἔχει ἀνάγκη κεφαλαίων γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς της. Δίδονται μὲν τὰ ποσὰ τῶν ταμείων αὐτῶν βάσει προγραμμάτων, ἀλλὰ καὶ πάλι δημιουργοῦν πρόβλημα πληθωρισμοῦ. Διότι καὶ τὰ δάνεια ὅπως εἶδαμε καὶ τὰ βοηθήματα εἶναι νέα ἐνεργὸς ζήτησις γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ προκαλοῦν Excessive Demand καὶ ὑψωση τιμῶν.

Ἡ ἀντιμετώπισις αὐτῆς τῆς πληθωριστικῆς πιέσεως θὰ γίνῃ μὲ αὐστηρὰ παραγωγικὴ καὶ ἀποδοτικὴ χρῆση ὄλων τῶν ποσῶν ποῦ παρέχονται ἀπὸ τὴν ΕΟΚ καὶ συγχρόνως θὰ ἀσκεῖται νομισματικὴ πολιτικὴ καὶ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ γιὰ τὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν. Διότι ὅλα τὰ παραγωγικὰ ἔργα ποῦ ἐκτελοῦνται μὲ τὰ βοηθήματα τῆς ΕΟΚ ἀποδίδουν μὲν στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, ἀλλὰ μακροχρονίως, ἐνῶ ρευστοποιοῦνται ὡς ζήτησις βραχυχρονίως. Διότι καὶ τὴν ΕΟΚ τὴν ἐνδιαφέρει νὰ μὴ εἶναι ὑψηλὸς ὁ πληθωρισμὸς τῆς Ἑλλάδας, ὥστε ἡ κοινὴ ἀγροτικὴ πολιτικὴ νὰ μὴ δημιουργεῖ δυσκολίες. Διότι ὑψηλὸς πληθωρισμὸς τῆς Ἑλλάδας σημαίνει ὑψηλὸς τιμὲς ὄλων τῶν εἰδῶν, σημαίνει ὑποτίμησιν τῆς δραχμῆς κατὰ τὸ ποσοστὸν τοῦ πληθωρισμοῦ. Συνεπῶς αἱ τιμὲς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων πρέπει νὰ αὐξάνουν σύμφωνα μὲ τὸν ἑλληνικὸ πληθωρισμὸ καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀξία τῆς λογιστικῆς εὐρωπαϊκῆς μονάδας. Ὅσο συνεπῶς ὁ πληθωρισμὸς τῆς Ἑλλάδας εἶναι ὑψηλὸς ἢ ζημία τῶν γεωργῶν εἶναι μεγάλη, καὶ ὑπάρχει φόβος νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς καλλιέργειες εἰδῶν ποῦ ἐξάγονται στὴν ΕΟΚ.

Καὶ πρὶν ἢ ΕΟΚ ἀρχίσει νὰ ἐπεμβαίνει στὸν χειρισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθωρισμοῦ, πρέπει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἐφαρμόσει μέτρα αὐστηρὰ σταθερότητος τοῦ νομίσματος. Ἡ πρότασις τῆς δημοσιονομικῆς πειθαρχίας ἦταν μιὰ ἀρχὴ τῆς ἐπεμβάσεως.

Ὅπως ἀναπτύξαμε, καὶ ἡ εἰσροὴ τῶν κεφαλαίων στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ΕΟΚ, μὲ ἐπακόλουθη τὴν αὐξηση τῶν εἰσαγωγῶν προκαλεῖ παθητικότητα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἀλλ' ἡ παθητικότης αὐτὴ δὲν εἶναι δυσμενής, ἀλλὰ συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Οἱ πολλὲς πηγὲς πληθωρισμοῦ ποῦ ἔχει ἡ Ἑλλάδα, ἡ ἄσκησις ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς δημιουργεῖ τὸν κίνδυνο τῆς Deflation, τῆς χρηματικῆς στενότητος. Ἀλλὰ ὁ καλὸς χειρισμὸς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς θὰ διατηρήσει τὴν νομισματικὴν σταθερότητα. Ὅπως ὑποστηρίζει καὶ ὁ J. Galbraith, *Affluent Society*, p.186: «Inflation could be controlled by a sufficiently heavy reduction in the level of demand».

11. Αἱ ἀντιδράσεις τῶν καταναλωτῶν

Μιά μορφή πολιτικῆς (ἀπολιτικῆς-ἀκομματικῆς) κατὰ τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι καί ἡ ἀντίδρασις τῶν καταναλωτῶν - ἀγοραστῶν κατὰ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν, τῶν ὑπερτιμήσεων, ἡ ὁποία γίνεται αὐθόρμητα. Εἶναι τὸ ἐνστικτο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ζητᾷ τὴν σταθερότητα, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ, διότι αἱ ὑπερτιμήσεις προκαλοῦν ἀναστάτωση ὄλων, γιὰ τὸς ἀνατρέπονται τὰ σχέδια κατανομῆς τῶν δαπανῶν τους.

Ἡ ἀντίδρασις αὐτὴ τῶν καταναλωτῶν-ἀγοραστῶν ἔχει διάφορες μορφές. Μιά μορφή εἶναι ὁ καταναλωτὴς νὰ μὴν ἀγοράσει τὰ εἶδη ποὺ ἀκριβαίνουν χωρὶς καμμιά δικαιολογία. Ἄλλη μορφή εἶναι ν' ἀναβάλλει τὴν ἀγορὰ τοῦ εἴδους ποὺ ἔχει ἀνάγκη. Τρίτη μορφή εἶναι νὰ ἀγοράσει ἄλλο εἶδος ὑποκατάστατο, ἐντόπιον ἢ ξένο, ἢ νὰ καταφύγει σὲ φθηνότερα καταστήματα (Supermarket). Ἄλλη μορφή εἶναι ἡ διαμαρτυρία τῶν καταναλωτῶν-ἀγοραστῶν, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ φθάσει καὶ σὲ διαδήλωση κατὰ τῶν ὑπερτιμήσεων.

Αὐτὰ βέβαια μποροῦν νὰ συμβοῦν σ' ἐλεύθερα καθεστῶτα καὶ ἀντιπροσωπευτικά, ὅπου ἡ κυβερνήσις ὑπολογίζει τὸ πολιτικὸ κόστος τῶν ὑπερτιμήσεων. Σὲ αὐταρχικὰ ὅμως καθεστῶτα, οἱ καταναλωτὲς ἀγοράζουν διότι εἶναι ἀνάγκη, ἀλλὰ ἀγανακτισμένοι. Καὶ ζητοῦν εὐκαιρία νὰ ἐπιρρίψουν τὴν αὐξησὴ τῆς τιμῆς σὲ ἄλλους, εἴτε μὲ ἀπεργίες, εἴτε μὲ στάσεις ἐργασίας, ποὺ προκαλοῦν γενικώτερη ζημίαι στὴν οἰκονομία. Εἴτε, ἀκόμη χειρότερα, νὰ ἀποφεύγουν νὰ καταβάλλουν στὸ δημόσιο ἓνα φόρο, ἀφοῦ θεωροῦν τὸ κράτος ὑπεύθυνο γιὰ τὶς ὑπερτιμήσεις ποὺ ἔγιναν χωρὶς τὴν συναίνεσίν τους. Ἀκόμη καὶ ἡ δρᾶσις καὶ ἡ ἀπώλεια χρόνου τῶν διαφόρων σωματείων καταναλωτῶν ἔχει ἐπίδραση, ἐπιβάρυνση, ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ κόστους τῆς οἰκονομίας.

12. Τὸ κοινωνικὸ κόστος - Κόστος παραγωγῆς

Ὅπως ἐξηγοῦμε στὴν *Θεωρητικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία*, τὸ μικροοικονομικὸ κόστος τῆς παραγωγῆς διαφέρει σημαντικὰ ἀπὸ τὸ μακροοικονομικὸ κοινωνικὸ κόστος. Τὸ μὲν κόστος τῆς παραγωγῆς ποὺ ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τοὺς μισθοὺς, τόκους, φόρους καὶ εἰσφορὲς ἐλέχθη ἤδη ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν εἶναι πληθωριστικά, διότι εἶναι μεταβλητὲς τῆς λειτουργίας τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, προσφέρουν καὶ ζητοῦν ἴσες ποσότητες. Οἱ μισθοὶ ὡς πηγὴ πληθωρισμοῦ ἐξηγήθηκε ἤδη εὐρύτατα.

Τὸ κοινωνικὸ κόστος δὲν εἶναι μόνον τὸ σύνολο τοῦ κόστους τῶν ἐπιχειρήσεων ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ἄλλες ποσότητες ποὺ ἀποτελοῦν τὸ Input γιὰ νὰ παραχθῇ τὸ Output. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ Input περιέχει καὶ στοιχεῖα πληθωριστικά, ποὺ ἐδῶ ἐρευνοῦμε καὶ ἀντιμετωπίζουμε ὡς ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ. Εἶναι ὅλες αἱ ἐτήσιες δαπάνες τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Ἐκ τῆς δημόσιας δαπάνης, ἕνα ποσὸν ποῦ δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς προσφερόμενες ὑπηρεσίες τοῦ δημοσίου καὶ τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν, ποῦ θεωρεῖται μὴ ἀναγκαῖο, εἶναι σπατάλη.

Ἄλλοι οἱ ἄδελφοί ποῦ εἰσάγονται ὡς ξένο συνάλλαγμα, ἀφαιρουμένων τῶν ἀδύνατων δαπανῶν, ἡ διαφορά, τὸ ἐνεργητικὸν εἶναι μὲν ὄφελος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ εἶναι πληθωριστικὸ στοιχεῖο καὶ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται κατάλληλα ὥστε νὰ μὴ προκαλεῖται πληθωρισμός. Εἶναι πρόσθετη ἐνεργὸς ζήτησις, ποῦ εἰσῆχθη χωρὶς ἀντίστοιχη παραγωγή ἀγαθῶν.

Ἄλλοι τῶν καταστροφῶν καὶ τῶν ζημιῶν αἱ καταβαλλόμενες ἀποζημιώσεις ὑπὸ τῶν ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν εἶναι ποσὰ, ἐνεργὸς ζήτησις, χωρὶς ἄλλη προσφορά ἀγαθῶν. Εἶναι πληθωριστικὰ ποσὰ καὶ προκαλοῦν ἀύξηση τῶν τιμῶν.

Αἱ δημόσιες δαπάνες, αἱ ἄδελφες δαπάνες, οἱ ἀξίες ὄλων τῶν καταστροφῶν καὶ τῶν ζημιῶν προστίθενται στὸ σύνολο τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς καὶ σχηματίζουν τὸ κοινωνικὸ κόστος, τὸ ὅποῖον περιέχει καὶ στοιχεῖα πληθωριστικά, ποῦ προκαλοῦν ἀύξηση τῶν τιμῶν. Ἄν ἐνὸς ἔτους οἱ καταστροφὲς καὶ ζημιές εἶναι διπλάσιες, διπλάσια θὰ εἶναι καὶ ἡ πηγὴ πληθωρισμοῦ ἀπὸ τὸν τομέα αὐτόν. Γι' αὐτὸ διδάσκεται ὅτι τὸ κράτος ὀφείλει νὰ φροντίζει ὥστε τὸ κοινωνικὸ κόστος νὰ εἶναι ἐλάχιστο. Νὰ μὴ ὑπάρχουν δημόσιες σπατάλες, νὰ μὴ ὑπάρχουν καταστροφὲς καὶ ζημιές στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία. Τότε καὶ τὸ κόστος τῶν ἐπιχειρήσεων ἐλάχιστα βαρύνεται ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ κόστος, καὶ σχηματίζονται τιμὲς κατάλληλες στὸν διεθνή συναγωνισμό. Τότε καὶ τὸ περιθώριο τοῦ κέρδους εἶναι μεγαλύτερο καὶ ἐπιτρέπει ἐπενδύσεις, ποῦ αὐξάνουν τὴν ἀπασχόληση καὶ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα. Γι' αὐτὸ ὅσο ἡ φορολογία εἶναι μεγάλη, τόσο τὸ κοινωνικὸ κόστος εἶναι βαρὺ ποῦ αὐξάνει τὶς τιμὲς καὶ δημιουργεῖ δυσμενεῖς συνθῆκες στὴν οἰκονομία. Συνεπῶς ἡ ἐλάττωσις τῆς φορολογίας εἶναι ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων εὐεργητικῶν συνεπειῶν. Ἀκόμη καὶ μέτρα φορολογικῆς ἀνακουφίσεως, παρατάσεως προθεσμιῶν ἐξοφλήσεως χρεῶν πρὸς τὸ δημοσίον εἶναι ἐπίσης πράξεις ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς. Πάντοτε ἡ περικοπὴ δαπανῶν μὴ ἀναγκαῖων εἶναι πράξις ἀντιπληθωριστικῆς.

Ἄλλοι ὀλιγώτερες ὑπερβάσεις δαπανῶν ἀπὸ ἀσφαλιστικούς ὀργανισμούς, ἀφοῦ αἱ παροχὲς ἀντιστοιχοῦν ἀναλογιστικὰ στὶς εἰσφορὲς, εἶναι στοιχεῖα σταθεροποιητικά. Πᾶσα ὑπέρβασις καὶ δάνειο εἶναι πηγὴ πληθωρισμοῦ.

VI. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στὶς χώρες μὲ οἰκονομικὴ σταθερότητα ἡ ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων δὲν ταράσσεται εὐκολα, ἐνῶ στὶς ἀναπτυσσόμενες χώρες, πληγμένες ἀπὸ τὸν πληθωρισμὸ καὶ τὴν κερδοσκοπία, οἱ ἄνθρωποι κατέχονται ἀπὸ τὴν ψυχολογία τῆς ἀνησυχίας καὶ τὴν κερδοσκοπία καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης κάθε εὐκαιρίας γιὰ

κέρδος, κατέχονται από την ψυχολογία του πληθωρισμού και δημιουργούν πληθωρισμό με την πρώτη άνωμαλία. Έτσι ένα πολιτικό γεγονός μπορεί να θέσει σε κίνηση τον μηχανισμό του πληθωρισμού μόνο με την αύξηση της ταχύτητας της κυκλοφορίας του χρήματος, χωρίς αύξηση χρήματος και να θέσει σε λειτουργία και τις άλλες πηγές του πληθωρισμού. Αύτη ή άρχική κίνηση μπορεί να περιορισθῆ με κυβερνητικές δηλώσεις ή πολιτικές πράξεις που να ήσυχάζουν τὸ Κοινό.

Ένας από τούς πιό σημαντικούς οικονομολόγους και πολιτικούς, ὁ John Galbraith, σὸ ἔργο του *The Affluent Society* (1958) ἀσχολήθηκε και με τὴν πολιτικὴ τὴν ἀντιπληθωριστικὴ, γιὰ τὴν ὁποία γράφει τὰ ἀκόλουθα: «Τὴν πολιτικὴ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος τὴν ὑποστηρίζουν οἱ συντηρητικοί, ἐνῶ οἱ Liberals και Κενσιανοὶ ὑποστηρίζουν τὴν δημοσιονομικὴ πολιτικὴ (Fiscal Policy), πού εἶναι ἀπλούστερη και ἄμεσα ἐπηρεάζει τὴν οἰκονομία. Ἄλλὰ και αὐτὴ μετὰ τὸν Β΄ Παγκ. πόλεμο ἀπεδείχθη ἀδύνατη. Ἡ ἀύξηση τῶν φόρων γιὰ τὴν καταστολὴ τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι πρόβλημα. Ἡ δὲ περικοπὴ τῶν δαπανῶν, ὅταν ἐπιβάλλεται, δὲν ἐφαρμόζεται. Κατὰ τὴν συζήτηση τῶν προϋπολογισμῶν πολλὰ λέγονται και ὑπόσονται, τελικὰ προστίθενται νέες δαπάνες.

Ἐπίσης αἱ σπατάλες κατὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν δαπανῶν γίνονται πηγὴ πληθωρισμοῦ, διότι ἐκτελοῦνται ἄνευ θετικοῦ οικονομικοῦ ἀποτελέσματος. Στὴν περίπτωσι τῆς Deflation οἱ φόροι πρέπει νὰ ἐλαττώνονται και αἱ δαπάνες νὰ αὐξάνουν. «Ἡ παραγωγὴ εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας, στὴν ὁποίαν πρέπει νὰ θυσιάζομε τὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν» (σελ. 200). Πολιτικὴ πού κρατᾶ κάτω ἀπὸ τὸ Full τὴν παραγωγὴ, γιὰ τὴν σταθερότητα τοῦ νομίσματος, θυσιάζει τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη.

Ἐποστηρίζει ὅτι ἡ ἀνεργία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς. Ἄνεπαρκὴς παραγωγὴ και ἀνάπτυξις εἶναι ἀνεκτὰ, ἀλλὰ ἡ ἀνεργία δὲν εἶναι ἀνεκτὴ. Οἱ συντηρητικοὶ προτιμοῦν πληθωρισμό, ἀντὶ τῶν μέτρων κατ' αὐτοῦ, και προτιμοῦν ἀνεργίαν με ὑψωση τιμῶν. Ἐνῶ οἱ προοδευτικοὶ καταδικάζουν και τὰ δύο.

Ἐκφράζει δυσπιστία στὴν Fiscal Policy ὡς ἀποτελεσματικὴ πολιτικὴ κατὰ τοῦ πληθωρισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἀποφεύγουν οἱ ἀρμόδιοι. Κάποια δυνατότης ὑπάρχει με τὸν συνδυασμό τῆς Fiscal Policy με τὸν ἔλεγχο τιμῶν και μισθῶν. Ἄμεσοι ἔλεγχοι με ὑψηλὴ ἀπασχόλησι, σταθερότητα τιμῶν, εἶναι μᾶλλον ἀδύνατοι. Παντοῦ προτιμοῦν χαλαρὰ μέτρα με ἀποτέλεσμα πληθωρισμό.

Σὲ νεώτερο ἔργο του ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ὑποστηρίζει νεώτερες ἰδέες (*The New Industrial State*, 1967): «Οἱ ἔννοιες ἀπασχόλησις και ἀνεργία ἔχουν μικρὴ σημασία γιὰ τὸ σύστημα». «Στὴν κινουμένην ὑψηλὴ ἔνεργὸ ζήτησι, τιμὲς και μισθοὶ εἶναι ἀλληλοσταθεῖς». «Ἄν ἡ ζήτησις εἶναι ὁ κινῶν παράγων, τότε ἡ ἀνεργία μπορεί νὰ ἐλαχιστοποιηθῆ και ὁ πληθωρισμός νὰ ἐλεγχθῆ, με ἀκριβῆ ρύθμισι τῆς ζήτησεως». «Τότε δὲν χρειάζεται ἐλεγχος τιμῶν και μι-

σθῶν». «'Ο έλεγχος τιμῶν μπορούσε νά εφαρμοσθῆ γιά τόν έλεγχο τῶν κερδῶν». «'Η σταθερότης τῶν τιμῶν βοηθεῖ τήν ρύθμιση τῆς ζήτησεως». «'Ο περιορισμός τῶν τιμῶν καί μισθῶν δέν ἐμποδίζουν τόν πληθωρισμό». «'Η ρύθμισις τῆς ζήτησεως εἶναι πολιτικά ἀσύμμετρα, διότι μπορεῖ νά περιορίσει τήν επέκταση, ἀλλά ὄχι καί τήν συστολή». «'Οθεν ἀποτυγχάνει ἡ πολιτική τοῦ ἐλέγχου τιμῶν καί μισθῶν, ὅταν δημιουργεῖται Excessive Aggregate Effective Demand».

Αἱ ρεαλιστικῆς σκέψεις τοῦ J. Galbraith εἶναι χρήσιμες στήν ἐφαρμογή τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς, διότι ἔχουν αἰσιόδοξες ὅσο καί ἀπαισιόδοξες πλευρές.

'Ο J. M. Keynes, στήν *General Theory*, ἀσχολεῖται μέ τήν ἔννοια «τοῦ ἀληθοῦς πληθωρισμοῦ», πού ἐμφανίζεται κατὰ τήν Full Employment καί μετά, καί ἡ ὁποία εἶναι θεωρητικά ὀρθή, διότι ἀποτελεῖ τὸ σημεῖον ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας (σελ. 303). Τότε ὁ συνήθης πληθωρισμός ἔχει τόν χαρακτήρα τοῦ «συμβατικοῦ», ὅπως ἀναπτύξαμε σὰ προηγούμενα.

Τὸ κλειδί στήν οἰκονομική πολιτική τοῦ Keynes εἶναι ὁ τόκος· καί ὁ χειρισμός τοῦ τόκου βοηθεῖ στήν ἀντιπληθωριστική πολιτική.

'Ο καθηγητῆς Ν. Μαρματάκης (*Θεωρητικὴ Οἰκονομική*, 1977, σελ. 702-706) στὸ ζήτημα τοῦ ἐλέγχου τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι αἰσιόδοξος. Μὲ τόν χειρισμό, ἀξιομείωση τῶν μεταβλητῶν, C, I, G καταναλώσεως, ἐπενδύσεων καί κρατικῶν δαπανῶν, τοῦ X χρήματος τῶν μισθῶν καί τῶν κερδῶν εἶναι δυνατὸς ὁ έλεγχος τοῦ πληθωρισμοῦ. Μὲ τήν σύγχρονη ρύθμιση τῆς προσφορᾶς.

'Ο καθηγητῆς Κ. Kurihara εἰς τὸ ἔργο του *Monetary and Public Policy* (1967/51) σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο ὁμιλεῖ περὶ ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς, τήν ὁποία διακρίνει σὲ μέτρα νομισματικά, δημοσιονομικά καί ἄλλα μέτρα, ὅπου ἡ Κεντρικὴ τράπεζα παίξει πρωτεύοντα ρόλο. Ἀπὸ τήν πείρα, ὑποστηρίζει, γνωρίζει ὅτι ὁ προεξοφλητικὸς τόκος εἶναι ἀδύνατος νά ἐπιτελέσει τὸν σκοπὸ του, νά σταματήσῃ τίς πληθωριστικῆς πιστώσεις, πού θεωρεῖ τήν ἰσχυρότερη πηγὴ πληθωρισμοῦ. Ἀναφέρει ἐπίσης ὡς μέσον καί τήν Open Market Operations καί τήν πληθωριστικὴ ἐπίδραση τοῦ χρυσοῦ, καί προτείνει τήν στέρωσή του.

Μὲ τήν πεποίθηση ὅτι ἡ νομισματικὴ σταθερότης εἶναι πραγματικὴ εὐλογία γιά ἓνα κράτος καί τὸν λαὸ του καί ὅτι μὲ μέτρα ἀύστηρά, χωρὶς νά εἶναι αὐταρχικά καί νά προσβάλλουν τὸν ἄνθρωπο καί τὰ δικαιώματά του, εἶναι δυνατὴ ἡ καταπολέμησις τοῦ πληθωρισμοῦ, προέβημεν στήν ἀνάπτυξη τοῦ φαινομένου καί τῆς πολιτικῆς πού εἶναι κατάλληλη γιά τήν καταπολέμησή του.

Καί ἂν ἀκόμη σὲ ξένες χώρες ὁ πληθωρισμὸς σπαράσσει τίς οἰκονομίες, δέν ἐμποδίζει τήν ἀντιπληθωριστικὴν πολιτικὴν σὲ ἄλλη χώρα.

Βέβαια γιά χώρα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, πού ἡ φύσις τῆς οἰκονομίας της ἔχει δημιουργήσει πολλές πηγές πληθωρισμοῦ, ἡ καταπολέμησις τοῦ πληθωρισμοῦ

είναι δυσκολώτερη, αλλά δὲν ἐμποδίζει καθόλου τὴν ἄσκηση συστηματικῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς.

Τὸ πρόβλημα τῶν δημοσίων ἐλλειμμάτων ὡς καὶ τὸ θέμα τῆς ἀνεργίας συνδέονται μὲν καὶ μὲ τὸν πληθωρισμό, ἀλλὰ ἔχουν πολλοὺς ἄλλους λόγους καὶ ἀπαιτοῦν εἰδικώτερη ἀντιμετώπιση. Διότι ἡ σημερινὴ ἀνεργία στὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς 400.000 ἀνεργούς, ἡ ὁποία προβλέπεται ὅτι θὰ αὐξηθῇ τὸ προσεχὲς ἔτος, εἶναι πρόβλημα πὺ ἀπαιτεῖ ἄμεση παρέμβαση τοῦ κράτους.

Συνεπῶς ἔχουμε στὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μεγάλων πολιτικῶν προβλημάτων, τρία διακεκριμένα οἰκονομικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κοινὴ πολιτικὴ, συγχρόνως καὶ γιὰ τὰ τρία.

Τὸ 1985 ἡ κατάστασις τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ ἀκόλουθη. Τὰ ἐλλείμματα τοῦ δημοσίου τομέα ἀνέρχονται σὲ 850 δισεκατομμύρια δραχ. Τὸ δημόσιο χρέος τὸ 1981 ἦτο 600 δισ., καὶ ὑπολογίζεται ὅτι στὸ τέλος τοῦ 1985 θὰ εἶναι 2,5 τρισεκατομμύρια, τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν στὸ τέλος 1985 θὰ φθάσει τὰ 2.800 τρισεκατομμύρια δραχμές.

Ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ προϋποθέτει πολιτικὴ ὁμαλότητα, κοινωνικὴ γαλήνη καὶ ἐμπιστοσύνη γιὰ τὸ μέλλον στὴ χώρα, ὥστε ἡ κατανάλωσις, ἡ ἐπένδυσις καθὼς καὶ ἡ ἀποταμίευσις στὶς τράπεζες νὰ διεξάγονται ὁμαλά. Ἡ ἀγορὰ νὰ εἶναι ἐφοδιασμένη μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἀποθέματα. Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸ νόμισμα τῆς χώρας προϋποθέτει ὅλα τὰ προηγούμενα, ὥστε ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ νὰ ἐμπνέει σεβασμὸ στὴν εἰρήνη.

Ὁ καθηγητὴς Ξ. Ζολώτας (*International Monetary Issues and Development Policies*, 1977, p. 247) ὑποστηρίζει ὅτι περιορισμοί, ἀπαγορεύσεις καὶ διακρίσεις στὸ Διεθνὲς ἐμπόριο συνεχίζονται, ὅπως καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνασφάλεια (μὲ συνέπεια τὸν πληθωρισμό). Συνιστῶνται μέτρα ὀρθόδοξα δημοσιονομικῆς πολιτικῆς καὶ περιορισμοὶ στὶς πιστώσεις. Ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ἡ κατάστασις τοῦ διαφορικοῦ πληθωρισμοῦ στὶς διάφορες χώρες, ἡ σταθερὴ συναλλαγματικὴ ἰσοτιμία εὐνοεῖ τὶς εἰσαγωγὰς καὶ ἐμποδίζει τὶς ἐξαγωγὰς. Οἱ χώρες τοῦ ὑψηλοῦ πληθωρισμοῦ δημιουργοῦν ὑπερτιμημένο ἔθνικὸ νόμισμα, εἶναι ὑποχρεωμένες εἰς ὑποτίμησιν (Devaluation), πὺ χρειάζεται τὴν ἔγκριση τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου (I.M.F.). "Ὅταν ὁμως καθιερῶνεται κυμαινομένη συναλλαγματικὴ ἰσοτιμία, χρειάζεται κρατικὸ ἔλεγχο γιὰ τὴν πρόληψη καταχρήσεως καὶ κερδοσκοπίας. Δηλαδή τὸ φαινόμενο τῶν ὑποτιμήσεων καὶ τῆς προσαρμογῆς τῆς συναλλαγματικῆς ἰσοτιμίας εἶναι καὶ συνέπεια τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ κατὰ χώρες. Ἡ προσαρμογὴ καὶ ἡ ὑποτίμησις εἶναι πράξεις συνέπεια τοῦ πληθωρισμοῦ.

Ὁ Sir Roy Harrod (*Reforming the World Money*, 1965) θέτει ἕνα κρίσιμο θέμα στὴν ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ, διότι ἡ προστασία στὸ διεθνὲς ἐμπόριο προκαλεῖ αὐξηση τιμῶν, στὴν ἐσωτερικὴ ἀγορὰ πληθωρισμό. Καὶ αἱ μὲν ἀναπτυγμένες χώρες ἔχουν τὴν δυνατότητα ἐφαρμογῆς μέτρων ἀντι-

πληθωριστικῶν. (Demand Deflation), μιὰ ὑπανάπτυκτη δμως χώρα δὲν ἔχει τὴν εὐχέρεια ἐφαρμογῆς συστολῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς. Δηλαδή ὑφίστανται τὸν πληθωρισμὸ καὶ προσπαθοῦν μὲ τὴν ἀνάπτυξη νὰ ἀντιδράσουν.

Πληρωμὲς γιὰ εἰσαγωγῆς μὲ τὰ ἀποθέματα τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς εἶναι μέτρα (Demand Deflation) ἀντιπληθωριστικά. Τὰ ἀντιπληθωριστικά δμως μέτρα αὐξάνουν τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς γιατί περιορίζουν τὶς συναλλαγές (τὸν τζίρο) καὶ προκαλοῦν ἐλάττωση τῶν ἐπενδύσεων καὶ ὠθοῦν τοὺς παραγωγικούς κλάδους σὲ περιορισμὸ τῆς ἀπασχολήσεως (καὶ ὑποαπασχολήσεως). Ἡ ὀρθὴ λύσις τοῦ Cost - Push Inflation εἶναι ἡ λεγόμενη «εἰσοδηματικὴ ᾿πολιτικὴ» (Incomes Policy).

Ἐπικαλεῖται καὶ τὸν J. M. Keynes, ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς κινήσεως τῶν κεφαλαίων εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖος καὶ ὅταν ὑπάρχει πλήρης ἀπασχόλησις καὶ ἐλεύθερο ἐμπόριο. Στὴν περίπτωσι διαφορικῶν πληθωρισμοῦ, ἡ ἐλεύθερη (κυμαινομένη) συναλλαγματικὴ ἰσοτιμία εἶναι ἀπαραίτητη, ὑποστηρίζει, καὶ ἐπικαλεῖται τὸν Keynes καὶ τὸν καθηγητὴ Meade.

Δέχεται ὅτι ἡ νομισματικὴ σταθερότης εἶναι μέσον γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη. Ἄλλὰ θὰ ἦταν παράλογο νὰ θυσιάσθῃ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις χάριν τῆς νομισματικῆς σταθερότητος.

Αἱ εἰδήσεις τοῦ τύπου (3 Σεπτ. 1985) φέρουν τὴν Ἀγγλικὴ κυβέρνησις (Thatcher) ὅτι αὐξάνει τὸν τόκον, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ περιορίσει τὴν κυκλοφορίαν καὶ τὸν πληθωρισμὸ στὸ 3,5% (στὰ μέσα τοῦ 1986). Ἄλλὰ ἡ ὁμοσπονδία τῶν ἀγγλικῶν βιομηχανιῶν προβλέπει ὅτι μὲ τὸ μέτρον, μείωσις τῆς παραγωγῆς ποῦ δὲν θὰ αὐξηθῇ πλέον τοῦ 2,5% (καὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀπασχολήσεως) τὸ 1986.

Τελειώνοντας θὰ κάνουμε μερικὲς πρακτικὲς παρατηρήσεις ἀπὸ τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴ κατάστασι στὶς χώρες τῆς ΕΟΚ σὲ σχέση μὲ τὸν πληθωρισμὸ καὶ τὴν ἀνάγκη ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς.

Μὲ βάση τὸ ἔτος 1980-100 ὁ πληθωρισμὸς στὶς χώρες τῆς ΕΟΚ ἦταν:

	1985	1984
Δυτ. Γερμανία	121,1	118,4
Γαλλία	158,9	149,8
Ἰταλία	191,0	174,4
Ὀλλανδία	122,2	119,1
Βέλγιο	141,3	134,5
Βρετανία	142,4	133,3
ΗΠΑ	130,8	126,3
Ἰαπωνία	115,0	111,0

Οἱ πλέον ἀναπτυγμένες χώρες ἔχουν ἀσκήσει ἐπιτυχημένη ἀντιπληθωριστική πολιτική. Τὴν μεγαλύτερη ἐπιτυχία κατόρθωσαν ἡ Γερμανία (2,7%) καὶ ἡ Ὁλλανδία (3,1%) τὸ 1985. Στὶς χώρες αὐτὲς ὁ τιμᾶριθμος δημοσιεύεται κατὰ μῆνα ἐπισήμως, ὥστε κυβέρνησις καὶ λαὸς νὰ γνωρίζει καὶ νὰ λαμβάνει τὰ μέτρα του.

Τὸ ἐπιχείρημα εἶναι ὅτι ἡ πτώσις τοῦ πληθωρισμοῦ κατορθώθη μὲ μεγάλη αὔξησι τῆς ἀνεργίας πού στίς 27 Αὐγ. 1985 παρουσίαζε τὴν ἐξῆς εἰκόνα: Ἡ συνολικὴ ἀνεργία στίς χώρες τῆς ΕΟΚ ἦταν τὸ 11% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τὸ ὑψηλότερο ποσοστὸ εἶχε ἡ Ἰρλανδία (17,3%), ἡ Ὁλλανδία (13,6%), τὸ Βέλγιο (13,0%), ἡ Βρετανία (12,3%), ἡ Γαλλία (9,8%), ἡ Γερμανία (0,2%).

Τὸ ἐπιχείρημα δὲν στέκεται, γιατί μπορεῖ νὰ ἐπιτυγχάνεται χαμηλὸς πληθωρισμὸς χωρὶς ἀνεργία. Ἡ εὐρωπαϊκὴ μεταπολεμικὴ ἀνεργία ἔχει καὶ ἰδιαιτέρους ἱστορικοὺς λόγους. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας ἐξέρχεται τῶν ὁρίων αὐτῆς τῆς μελέτης.

Ἐπίσης προβάλλεται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ πτώσις τοῦ πληθωρισμοῦ στίς χώρες τῆς ΕΟΚ ὀφείλεται καὶ στὴν μεγάλη συνολικὴ φορολογία τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Γιά τὸ 1983, ἀπὸ στοιχεῖα τοῦ ΟΟΣΑ, ἡ συνολικὴ φορολογία ἦταν ἡ ἀκόλουθη κατὰ χώρα: Βέλγιο 45,46%, Δανία 46,20%, Γαλλία 44,57%, Δυτ. Γερμανία 37,37%, Ἑλλάδα 32,93%, Ἰρλανδία 39,19%, Ἰταλία 40,61%, Λουξεμβούργο 42,45%, Ὁλλανδία 47,29%, Βρετανία 37,81%. Τὸ φορολογικὸ τέλος ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ὅπως ἀναπτύξαμε καὶ στὰ προηγούμενα, ἡ φορολογία στὸ πρῶτο στάδιο εἶναι πληθωριστικὴ· τελικὰ μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος πού ἀσκεῖ ἐνεργεῖ ἀντιπληθωριστικά.

Ἡ ὑψηλὴ συνολικὴ φορολογία στὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ τὸ μεγάλο ποσοστὸ ἀνεργίας σ' ὅλες τὶς χώρες τῆς ΕΟΚ καὶ οἱ ὑποεπένδουσις συνιστοῦν τὸ εὐρωπαϊκὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα, μὲ τὸ ὅποῖον δὲν μπορούμε νὰ ἀσχοληθοῦμε σ' αὐτὴ τὴν μελέτη.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ οἰκονομία εἶναι μπλοκαρισμένη. Γιά νὰ ἀποκτήσει διεξόδους χρειάζεται γενναία ριζοσπαστικὴ πολιτικὴ, μὲ νομισματικὴ σταθερότητα, αὔξησι τοῦ εἰσοδήματος, μὲ πλήρη σχεδὸν ἀπασχόλησι. Μὲ πεποίθησι ὑποστηρίζω ὅτι τοῦτο εἶναι κατορθωτό, ἀλλὰ εἶναι ζήτημα πολιτικῆς βουλήσεως.

VII. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΛΙΤΟΤΗΤΟΣ (AUSTERITY POLICY)

Ἡ πολιτικὴ λιτότητος ἔχει εὐρύτατο περιεχόμενο καὶ, ἐπειδὴ εἶναι ἀόριστη, κάθε κυβέρνησις δίνει περιεχόμενο σ' αὐτὴ ὅπως τῆς ταιριάζει. Συνδέεται πάντως μὲ τὸν πληθωρισμὸ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ. Ἔρχεται σὰν ὁμολογία ἀδιεξόδου μιᾶς οἰκονομίας ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνιο πληθωρισμὸ καὶ δανεισμὸ (ἐξωτερικὸ καὶ ἐσωτερικὸ) πού δημιουργοῦν τὴν ψευδαίσθησι εὐημερίας.

Όπωςδήποτε η πολιτική λιτότητας επιβάλλει σοβαρά καθήκοντα στην κυβέρνηση. Έξυγιανση των δημοσίων οικονομικών για την εξάλειψη όλων των έλλειμμάτων του δημοσίου και όλων των κρατικών οργανισμών, με την διαγραφή όλων των μη αναγκαίων δαπανών. Κατά δεύτερο λόγο επιβάλλει ελάττωση της φορολογίας για την ανακούφιση των επιχειρήσεων και την δημιουργία νέων, με διεύρυνση της αποδόσεως του όριακού κεφαλαίου και του όριακού κέρδους (με την σύγχρονη πάταξη της φοροδιαφυγής). Τρίτο, χρειάζεται ελάττωση των μεγαλομισθών και των μεγάλων ήμερομισθίων, ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες επενδύσεων και αναπτύξεως. Ακόμη χρειάζεται παντός είδους προστασία της παραγωγής και έντασις των εξαγωγών για την κάλυψη του παθητικού ισοζυγίου των εξωτερικών πληρωμών.

Τά άνωτέρω δέν αναφέρονται στην σημερινή ελληνική οικονομία, πού τὸ πρόβλημά της είναι πολύ σοβαρότερο και έχει ανάγκη από θαρραλέα πολιτική, ἔστω και με πολιτικό κόστος.

Ἡ ἀδυναμία τῶν κυβερνήσεων νά ἀντιμετωπίσουν τὸν πληθωρισμὸ και τὴν μεγάλη ἀνεργία ὑποσκάπτουν τὴν δημοκρατία, πού θυμίζει τὴν ἀγωνία τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης τοῦ 1919-1932. Χρειάζεται ἀναθεώρησης τῶν δογμάτων και θαρραλέα οικονομική πολιτική ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ και σ' ὅλη τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη και πολιτικὴ πλήρους ἀπασχολήσεως, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς εὐρωπαϊκῆς οικονομίας. Ἡ ψύχωση με μικροηλεκτρονική τεχνολογία και τὴν ἀδιαφορία γιὰ τὸ ἔθνος τῆς ἀνεργίας εἶναι ἱστορικὸ λάθος τῆς Εὐρώπης.

1. Μία νέα ιδέα

Τὸ νέο ἴδρυμα ἐρευνῶν (Wider) στὸ Ἐλσίνκι, τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, στὸ Newsletter (Μαΐου 1985) προτείνει μιὰ ἰδέα ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς, τὴν συνεργασία τῶν κεντρικῶν τραπεζῶν τῶν ΗΠΑ, Ἰαπωνίας, Γερμανίας, στὴν ἀσκηση τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς, ὥστε νά ἐξασφαλίζεται παγκόσμια νομισματικὴ ἰσορροπία. Βέβαια ἡ συνεργασία θά μπορούσε νά ἐπεκταθῆ και με ἄλλες κεντρικὲς τράπεζες.

Ἡ γνώμη μας εἶναι ὅτι ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ πού ἀσκοῦν ὅλες οἱ βιομηχανικὲς χῶρες ἰσοδυναμεῖ με τὴν προτεινομένη συνεργασία τῶν κεντρικῶν τραπεζῶν. Καὶ ἐντούτοις τοῦτο δέν ἐμποδίζει ἄλλες χῶρες νά βρίσκονται στὴν ἀνάγκη πληθωριστικῆς τακτικῆς. Διότι ὅταν ὁ πληθωρισμὸς δέν εἶναι «διευθυνόμενος», εἶναι ἐξανάγκης. Οἱ συνεργαζόμενες χῶρες μπορούν κατ' ἀρχὴν νά δέχονται τὴν «δημοσιονομικὴν πειθαρχίαν». Στὴν πράξη ὅμως ἐφαρμόζουν αὐτὸ πού θεωροῦν ἀνάγκη και ὀρθό. Ἔτσι και στὴν περίπτωση «τῆς νομισματικῆς πειθαρχίας», πιθανὸν ἡ ἰδέα νά γίνεται ἀποδεκτὴ, στὴν πράξη ὅμως δέν θά μπορούν νά ἀποφύγουν τὴν ἐφαρμογὴ ἀντιθέτων μέτρων.

2. Γενικές παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν μέτρων ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς

Μετὰ τὰ μέτρα ποῦ ἐκθέσαμε, εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ γενικὴ σύλληψη αὐτῶν. Τὰ ἀκραῖα μέτρα θὰ ἦταν ἢ αὐστηρὰ ὀρισμένες τιμές ἀμετάβλητες ἢ ἀπεριόριστη διαμόρφωση αὐτῶν. Τὸ δεύτερο εἶναι ἀδύνατο, γιατί ὀδηγεῖ σὲ ἀχαλίνωτο πληθωρισμό. Καὶ τὸ πρῶτο εἶναι ἐπίσης ἀδύνατο, διότι τότε αἱ τιμές δὲν ἐκπληροῦν τὸν ρόλο τους, τῆς κατανομῆς, τῆς κατευθύνσεως, ὅπου ἐλεύθεροι οἱ καταναλωτὲς ἐπιθυμοῦν τὴν κατεύθυνση τῶν ἐπενδύσεων, καὶ ἐπιπλέον θὰ δημιουργοῦνταν παραοικονομία καὶ μαύρη ἀγορά.

Τὸ χρῆμα, ἔστω καὶ λογιστικὸ, εἶναι ἀνάγκη τοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ αἱ τιμές. Συνεπῶς ὁ κρατικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ πρέπει νὰ στραφοῦν καὶ νὰ δαμάσουν τίς κύριες πηγές τοῦ πληθωρισμοῦ: τὸ μεγάλο ἐτήσιο ἀτομικὸ εἰσόδημα, τοὺς μεγάλους μισθοὺς, ἀμοιβές, καθὼς καὶ τὰ ἐλλείμματα τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν.

Ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεση στὶς τράπεζες τοῦ εἰσοδήματος, πέραν τοῦ ἀναγκαίου γιὰ τὴν διαβίωση, μὲ δικαίωμα ἀναλήψεως ἐπὶ προθεσμία, θὰ ἦταν ἓνα μέσον συστολῆς τῆς Excessive Demand, ἐνῶ δὲν θὰ παραβίαζε τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Ἄλλο μέτρο ἀποτελεσματικὸ θὰ ἦταν ὁ αὐστηρὸς ἔλεγχος, προληπτικὸς καὶ κατασταλτικὸς, τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν καὶ αὐστηρὰ ποινικὴ τήρησις τοῦ προϋπολογισμοῦ, καὶ ὑπέρβασις μόνον μὲ εἰδικὸ νόμο.

Τὰ δὲ ἐλλείμματα οὐδέποτε νὰ ἐπιρρίπτονται ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν, μὲ αὐξήσεις τῆς τιμῆς τῶν παροχῶν. Διότι αὐτὲς αἱ αὐξήσεις, συνεπεῖα σπατάλης ἢ ἀλογίστων δαπανῶν, προκαλοῦν τὴν ἔναρξη νέου κύματος πληθωρισμοῦ.

Ἡ λιτότης προτοῦ καταστῆ πολιτικὴ ἀνάγκη, εἶναι οἰκονομικὴ ἀνάγκη. Ἐνας οἶκος ποῦ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἔζησε σπάταλα καὶ πλουσιοπάροχα βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ κάνει περισυλλογὴ καὶ νὰ ζήσει νοικοκυρεμένα, ἀλλοιῶς θὰ περιερχόταν σὲ πτώχευση. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κράτη. Ζοῦν ἐπὶ χρόνια σπάταλα, ὅταν μάλιστα ἔχουν τὴν εὐχέρεια νὰ δανεῖζονται, καὶ τελικὰ ἀναγκάζονται νὰ ἐφαρμόσουν πολιτικὴ λιτότητος. Ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενό της;

Ἡ πολιτικὴ λιτότητος δὲν ἀφορᾷ μόνον τὰ δημόσια οἰκονομικά, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιωτικὴ οἰκονομία. Κατ' ἀρχὴν σημαίνει περικοπὴ ὄλων τῶν πολυτελῶν δημοσίων δαπανῶν, τῶν μὴ ἀπολύτως ἀναγκαίων, ἀναστολὴ ὄλων τῶν νέων προσλήψεων. Στὴν δὲ ἰδιωτικὴ οἰκονομία περιορισμὸ τῆς καταναλώσεως, ὥστε μὲ μικρότερο εἰσόδημα νὰ καλύπτονται αἱ ἐπίγουσες ἀνάγκες.

Στὴν πολιτικὴ πράξη ἡ λιτότης περιλαμβάνει καὶ ἄλλες ἐνέργειες ποῦ ἐξοικονομοῦν χρῆμα. Τέτοιες ἐνέργειες εἶναι ἡ λεγομένη ἐξυγιάνσις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν. Ἐφαρμόζονται μέτρα περιστολῆς δαπανῶν, χωρὶς περιορισμὸ τῶν παρεχομένων ὑπηρεσιῶν. Τότε γίνεται λόγος περὶ ὑψώσεως τῆς στάθμης παραγωγικότητος τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Μὲ ἐλαχίστους ὑπαλλήλους καὶ ἐλαχί-

στη δαπάνη επιδιώκεται ή εκπλήρωσις τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Ἡ πολιτικὴ λιτότητος δὲν περιλαμβάνει τὴν κατάρρηση δημοσίων ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους πρόνοιας (Welfare State), ὅπως θέλησε νὰ ἐφαρμόσει στὴν Ἀγγλία ἡ συντηρητικὴ κυβέρνησις τῆς κυρίας Θάτσερ, με ὑπουργὸ τῶν οἰκονομικῶν τὸν κ. Lawson.

Ἡ ἀποδημοσιοποιήσις κρατικῶν ὑπηρεσιῶν εἶναι κάτι πέραν τῆς πολιτικῆς λιτότητος· εἶναι ἀλλαγὴ τῆς φιλοσοφίας τοῦ κράτους.

Σὲ κάθε χώρα, κάθε κυβέρνησις ἐφαρμόζει πολιτικὴ λιτότητος ποῦ αἱ συνθήκες τῆς χώρας ἐπιτρέπουν καὶ ἐπιβάλλουν· δὲν εἶναι πολιτικὴ στάνταρ. Ὁ σκοπὸς μόνον μένει ὁ ἴδιος: ἡ περιστολὴ περιττῶν δαπανῶν καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀποφυγὴ ἐλλειμμάτων τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν.

Ὁ χρόνος ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς λιτότητος διαφέρει κατὰ χώρα καὶ κατὰ τὶς περιστάσεις. Αἱ συνετεὲς κυβερνήσεις ἐφαρμόζουν πολιτικὴ λιτότητος πάντοτε, ὥστε νὰ μὴν περιέρχονται στὸν ἔλεγχο καὶ τὶς διεθνεῖς ὑποδείξεις.

Πολιτικὴ σύνεσις ἐπιβάλλει ὥστε τὴν πολιτικὴν λιτότητος νὰ τὴν ὑφίστανται ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα ἀνάλογα με τὶς δυνάμεις τους.

Ἀλλὰ ἡ πολιτικὴ λιτότητος διατρέχει τὸν κίνδυνο νὰ περιστείλει τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, τὴν ἀνάπτυξη, καὶ νὰ προκαλέσει μεγαλύτερη ἀνεργίαν. Γι' αὐτὸ αἱ κυβερνήσεις ποῦ ἐφαρμόζουν πολιτικὴ λιτότητος φροντίζουν συγχρόνως νὰ διευκολύνουν τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, με ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα. Καὶ θεωρητικὰ τοῦτο εἶναι σαφές. Με τὴν πολιτικὴ λιτότητος περιορίζεται ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις. Ἐπιβάλλεται συνεπῶς ἡ ταυτόχρονη δράσις τοῦ κράτους γιὰ τὴν αὔξησις τῆς συνολικῆς ἐνεργου ζήτησεως, ἐνῶ ταυτόχρονα, με ἄλλα μέσα, παρεμποδίζεται ἡ αὔξησις τοῦ πληθωρισμοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῶν κρατῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν παραπάνω σκοπῶν εἶναι ἔργο ἐπίπονο, πολυσχιδὲς καὶ ὑπεύθυνο.

Στὴν πράξη ἡ πολιτικὴ λιτότητος παίρνει διάφορες μορφές. Στὴν περίπτωσι τῆς Ἑλλάδας (1985-86) τὰ διάφορα χρηματοπιστωτικὰ μέτρα εἶναι περιοριστικὰ σὲ σχέση με τὸ 1985. Ἐνῶ τὸ σύνολο τῶν χρηματοπιστωτικῶν καταβολῶν γιὰ τὸ 1985 ἀνῆλθαν σὲ 1.253 δισεκατομμῦρια δραχ., γιὰ τὸ 1986 περιορίστηκαν σὲ 1.105 δισ. Με μείωσις 134 δισεκατομμῦρια θὰ ἔχουμε ἀντίστοιχη καὶ ἀνάλογη μείωσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἐνῶ ἡ πολιτικὴ λιτότητος δὲν ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν μείωσις τοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ τὴν μετατόπισις τοῦ εἰσοδήματος, ἀπὸ τὴν κατανάλωσις, στὶς ἐπενδύσεις παραγωγικοῦ κεφαλαίου με τὴν αὔξησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως.

Στὸν τύπο ἡ ἑλληνικὴ πολιτικὴ λιτότητος πῆρε τὴν μορφή πολιτικῆς σταθεροποιήσεως τῆς οἰκονομίας, με τὴν ἔννοια τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ νομίματος (σημείωμα *Μακεδονίας*, 20.2.1986: «Με ἀμεταβλήτους στόχους τὸ νομισματοπιστωτικὸ πρόγραμμα»). Ἡ κυβέρνησις δὲν χωρίζει τὰ μέτρα σταθεροποιήσεως ἀπὸ τὰ μέτρα ἀναπτύξεως. Περιορίζει τὶς πιστώσεις γιὰ νὰ κάμ-

ψει τὸν πληθωρισμό. Χωρὶς νὰ γίνεται διάκρισις τῶν πιστώσεων εἰς ἐπενδύσεις ἢ κατανάλωσι, καὶ διάκριση σὲ ἐπενδύσεις παραγωγικοῦ κεφαλαίου καὶ ἐπενδύσεις κινητοῦ κεφαλαίου. Τὸ πρόγραμμα ἀσφαλῶς ὀδηγεῖ σὲ συστολὴ τῆς παραγωγῆς καὶ εἰσοδήματος. Ἐνῶ θὰ ἔπρεπε τὰ μέτρα νὰ σκοποῦν στὸν περιορισμὸ τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἀύξηση τοῦ εἰσοδήματος. Μὲ τὴν μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος τὸ 1986 ὁ πληθωρισμὸς θὰ ἐνισχυθῇ.

Δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστη ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ (σταθεροποιήσεως) μὲ τὴν πολιτικὴ ἀναπτύξεως. Ὁ περιορισμὸς τῆς καταναλώσεως τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ τομέως προκαλεῖ συστολὴ τοῦ πληθωρισμοῦ, ἐνῶ ἡ ταυτόχρονη ἀύξηση τῶν ἐπενδύσεων στὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν τομέα θὰ προκαλοῦσε ἀύξηση τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως, πράγμα πού δὲν ἐπεχείρησε ἡ κυβέρνησις. Ἀντίθετα σαφῶς περιορίζει τις ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου γιὰ τὸ 1986.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Keynes John Maynard, *General Theory of Employment, Interest and Money*, 1966.
- Samuelson Paul, *Economics*, 1967, 7 έκδ.
- Galbraith John, *The New Industrial State*, 1967.
- , *The Affluent Society*, 1968/1958.
- Hansen Alvin, *Can we Meet the Challenge of Inflation* (Time Magazine), 1946.
- , *Monetary Theory and Fiscal Policy*, 1948.
- Ζολώτα Ξεν., *Νομισματική Ισορροπία και οικονομική ανάπτυξις*, 1964.
- , *Αί πληθωριστικοί πιέσεις στην ελληνική οικονομία*, 1951.
- , *International Monetary Issues and Development Policy*, 1977.
- Harris Seymour, *Inflation and the American Economy*, 1945.
- Lionel Robbins, "The Control of Inflation", in *The Economist in the Century and Other Lectures in Political Economy*, 1954.
- Bent Hansen, *A Study in the Theory of Inflation*, 1951 (Allen-Unwin).
- Aubrin Jones, *The New Inflation*, 1973.
- Kurihara Kenneth, *Monetary Theory and Public Policy*, 1951 (Allen - Unwin).
- Sir Roy Harrod, *Reforming the World Money*, 1965.
- Kurihara Ken, Ed., *Post-Kenesian Economics*, 1955.
- Grubel Hers, *The International Monetary System*, 1969.
- Myrdal Gunnar, *Monetary Equilibrium*, 1950.
- Hansen Bent, *A Survey of General Equilibrium Systems*, 1970.
- Copland C., "Public Policy - The Doctrine of Full Employment", in *The New Economics*, 1947.
- Colm Bernard, "Fiscal Policy", in *The New Economics*, 1947.
- Δελιβάνης Δημ., *Εφαρμοσμένη Πολιτική Οικονομία*, 1960.
- , *Παραδόσεις εφαρμοσμένης πολιτικής οικονομίας και νομισματικής πολιτικής* - Mary Negrepontis-Delivanis, *The Pressure on Dollars*, 1964.
- "Ten Economists on Inflation", *Rev. of Economics and Statistics*, 1948.
- "A Survey of Inflation Theory", *Am. Ec. Rev.*, 1962.
- Καλόγρης Κων., *Πληθωρισμός και οικονομική ανάπτυξις*, 1962.
- Δαμασκηνίδης Άντ., *Νομισματική πολιτική*, 1968.
- Dusenberry John, "The Mechanics of Inflation", in *Rev. of Econ. Stat.*, 1950.
- Patinkin Don, *Money Interest and Prices*, 1965.
- Machlup Fritz, "Another View of Cost-Push and Demand Pull Inflation", *Re. Ec. St.* 1960.
- Lindhal, *Studies in the Theory of Money and Capital*.
- Friedman Milton, *A Program of Monetary Stability*, 1960.
- , "Monetary Policy", *Am. Econ. Rev.*, 1968.
- , "Discussion on the Inflationary Gap", *Am. Ec. Rev.*, 1942. Jun.

- Abtalion, άρθρο εις *Revue d'Economie Politique*, 1925.
- Johnson Harris, *Essays in Monetary Economics*, 1957.
- Wicksell Knut., *Interest and Prices*, 1936.
- Αρβανιτάκη Κ., *Εισαγωγή στην νομισματική θεωρία και πολιτική*, 1972.
- Zarga M., "Sommes nous a l' age de l' Inflation", *Rev. d' Economie Politique*, 1963.
- Marty A., *The Neutrality of money in comparative statics and growth*.
- Ed. Clower, *Monetary Theory Readings*, 1971.
- Bhatia R., Inflation Deflation and Economic Development (*I.M.F. Staff Papers*) 1960-61.
- Sheers D., *A Theory of Inflation and Growth in the Underdeveloped Countries Oxf. Ec. Pap.*
- Pollak - W. White, *The Effect of Income Expansion in Quantity of Money*, Staff Papers 1954-55.
- Tobin J., "Taxes Saving and Inflation", *Am. Ec. Rev.*, 1949.
- Hayek Fr., *Prices and Production*.
- Delivanis D., *L' Influence de l' inflation seivissant depuis*, 1939.
- Bronfenbrenner - Holzman, "A survey of inflation theory", *Am. Ec. Rev.* 1963.
- E. Bernstein, *Wag-price links in a prolonged inflation*.
- Sen Gupta, "Survey on wage price links in various countries", *I.M.F. Staff Papers* 1957-58.
- Rich Selden, "Business pricing policies and inflation", *J. of Pol. Ec.* 1963.
- G. Stigler, "Administered prices and oligopolies for inflation", *J. of Business*, 1962.
- Jules Backman, "Administered prices administered wages and inflation (*Current Business Studies*) 1957.
- Salogue, "Productivity and inflation", *Oxf. Ec. Pap.* 1958.
- Paul Streten, "Wages prices and Productivity", *Κύκλος* 1962.